

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvamajanduse instituut
Majanduse modelleerimise õppetool

Karin Milius

NAISTE TÖÖHÕIVE ANALÜÜS EESTI NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: prof. Tiiu Paas

Tartu 2012

Soovitan suunata kaitsmisele .....
(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud „ „ ..... 2012. a.

..... õppetooli juhataja .....
(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....
(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TÖÖHÕIVE JA NAISTE TÖÖHÕIVE ERIPÄRAD	6
1.1. Tööhõive ja seda kujundavad tegurid.....	6
1.2. Ülevaade naiste tööhõivet käsitlevatest varasematest uuringutest	14
2. NAISTE TÖÖHÕIVE ANALÜÜS EESTI NÄITEL	25
2.1 Andmed ja metoodika.....	25
2.2 Naiste tööhõive Eestis	31
2.3 Naiste tööhõive ja seda selgitavate tegurite analüüs Eesti näitel	38
KOKKUVÕTE.....	46
VIIDATUD ALLIKAD	49
LISAD	53
Lisa 1. EULFS 2006. aasta andmebaasi kirjeldus	53
Lisa 2. EULFS 2009. aasta andmebaasi kirjeldus	54
Lisa 3. 2006. ja 2009. aasta meeste ja naiste tööhõive määr vanusegruppide lõikes ..	54
Lisa 4. 2006. ja 2009. aasta meeste ja naiste tööhõive määr haridustasemete lõikes..	55
Lisa 5. 2009. tööhõive määr sõltuvalt alla 15 aastaste laste olemasolust.....	55
Lisa 6. Majandusharude nimetused NACE rev. 2 järgi.....	56
Lisa 7. Mudelis kasutatavad muutujad	57
SUMMARY	58

SISSEJUHATUS

Tööhõive määr on näitaja, mis kirjeldab riigi majanduslikku olukorda ning rahva heaolu. Aastaid tagasi, majanduskasvu ajal, oli Eesti tööhõive määr kõrge. Viimase majanduslanguse tõttu on see aga läbi teinud olulise languse. Praeguseni ei ole tööhõive määr taastunud täielikult ning on endiselt madalam kriisieelsest tasemest. Tööhõive aga ei ole mõlema soo lõikes ühtlaselt muutunud. Viimane majanduslangus tabas naisi kergemini kui mehi. Lisaks tööhõive erinevusele, on erinev ka naiste ning meeste positsioon tööturul.

Mitmed allikad on leidnud, et tööhõive kujunemisega ning muutumisega ei ole seotud vaid riigi majanduslik olukord. Kujunemine toimub tänu mitmetele teguritele. (Cippollone *et al.* 2012: 2; Women at work... 2002: 63) Sellele tuginedes on ka käesolev töö valminud. Antud uurimuses selgitatakse tööjõu nõudlusest ning pakkumisest tulenevate tegurite seost tööhõivega. Kirjeldatakse majandustsükli, majandusharude ning osatöötaja olemasolu seoseid tööhõivega. Samuti vaadatakse vanuse ning laste olemasolu olulisust. Töö tähtsal kohal on hariduse seos tööhõivega.

Käesoleva bakalaureusetöö uurimiseesmärgiks on selgitada välja naiste tööhõive võimalikud eripärad Eestis, võrreldes meeste tööhõivega. Selleks, et uurimiseesmärki täita, on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Tööhõive ning tegurite vaheliste seoste selgitamine.
- 2) Naiste tööhõive ja tegurite vaheliste seoste eripärade leidmine.
- 3) Naiste tööhõive ning hariduse vahelise seose selgitamine.
- 4) Naiste tööhõive olukorra kirjeldamine tegurite lõikes Eestis 2007. ja 2009. aastal.
- 5) Hariduse olulisuse leidmine Eesti naiste tööhõivele.
- 6) Naiste tööhõive võimalike erisuste leidmine võrreldes meeste tööhõivega Eestis.

Käesoleva töö sisuline osa jaguneb kaheks peatükiks. Esimene peatükk on teoreetilise ning teine empiirilise suunitlusega. Teoreetiline peatükk jaguneb omakorda kaheks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis avatakse esmalt tööhõive ning hõivatud inimese mõiste. Seejärel selgitatakse töösse kaasatud tegurite ning tööhõive vahelisi seoseid. Olulist tähelepanu pööratakse naiste tööhõive ning tegurite vahelistele seostele. Esimeses alapeatükis on tuginetud autoritele nagu Berman, Pfleeger, Lamo *et al.* ning Krusell.

Teises alapeatükis antakse ülevaade naiste tööhõivet käsitlevatest varasematest uuringutest. Valitud tööd on läbi viidud Euroopa Liidus, OECD riikides ning Ameerika Ühendriikides. Alapeatükis tuuakse välja antud tööde olulisemad tulemused ning järeldused. Pikemalt keskendutakse uuringutele, mis kajastavad hariduse ning naiste tööhõive vahelisi seoseid. Töös välja toodud haridust käsitlevad uuringud on läbi viidud Euroopa Liidus, Eestis, Austraalias ning Türgis. Autori eesmärgiks oli töösse kaasata võimalikult erineva piirkonnaga uuringud. Antud alapeatükis tuginetakse autoritele nagu Cippollone *et al.*, Münch, Wijenbergen ning Evans, Kelley.

Töö teises peatükis analüüsitakse naiste tööhõive ning tegurite vahelisi seoseid Eesti näitel. Analüüs on tehtud tuginedes Euroopa Liidu tööjõu-uuringute andmebaasile. Empiiriline peatükk jaguneb kolmeks alapeatükiks. Esimene alapeatükk kirjeldab Euroopa Liidu tööjõu-uuringuid ning sealt saadavaid andmeid. Samuti selgitatakse töös kasutatavaid andmeid ning antakse ülevaate Eesti tööturu olukorrast töösse kaasatud aastatel. Eesti tööturu olukorra kirjeldamisel on tuginetud Eesti Panga ülevaadetele ning Eurostati tööhõive määra andmetele. Analüüsis kasutatakse 2006. ja 2009. aastat. Esimene on majanduskasvu aasta ning teine on majanduslanguse aasta.

Empiirilise osa teine alapeatükk kirjeldab naiste tööhõivet vanusegruppide, haridustasemete ning laste olemasolu lõikes. Vaadatakse, kui levinud on osatööajaga töötamine Eestis. Võrdlusbaasina on kasutatud mehi. Samuti tuuakse välja, millistes majandusharudes on hõivatud peamiselt naised ning millistes mehed. Alapeatükis tuuakse välja peamised erisused naiste ning meeste lõikes. Samuti kirjeldatakse peamiseid erinevusi kahe aasta lõikes.

Kolmandas alapeatükis tuuakse ära töö jaoks koostatud logit mudeleid. Kirjeldatakse peamisi mudelitest saadud tulemusi. Logit mudelid on koostatud naiste tööhõive kohta, võrdlusbaasina on samad mudelid koostatud ka meeste kohta. Mudelite sõltuvaks muutujaks on valitud töötamise staatus. Töötamise staatusel saab olla kaks võimalikku väljundit: inimene töötab või inimene on töötu. Sõltumatud muutujad on haridus, vanus ning laste olemasolu. Haridus saab omada kolme väärtust. Vanus on jaotatud kolme vanusegruppi. Laste olemasolu kirjeldav näitaja omab kahte võimalikku väärtust: inimesel on alla 15 aastane laps või tal ei ole alla 15 aasta vanust last. Laste olemasolu kohta on mudel koostatud vaid 2009. aasta kohta, kuna 2006. aasta kohta olid andmed puudulikud. Andmeanalüüsiks on kasutatud tarkvarapakette STATA, SPSS ning Microsoft Excel.

1. TÖÖHÕIVE JA NAISTE TÖÖHÕIVE ERIPÄRAD

1.1. Tööhõive ja seda kujundavad tegurid

Tööhõive on oluline näitaja, mis võib kirjeldada riigi ning selle majanduse ja rahva olukorda. See on piisavaks põhjuseks, miks tööhõivele tuleb suurt tähelepanu pöörata. Tööhõive ei kujune omaette, vaid sellele aitavad kaasa mitmed tegurid. Järgnevalt kirjeldatakse tegurite seost tööhõivega. Lisaks tuuakse välja ka naiste tööhõive ning tegurite vahelised seosed ning võimalikud eripärad.

Käesolevas töös jagatakse tööhõivet kujundavad tegurid tinglikult kaheks. Esimesse rühma kuuluvad majanduskeskkonnast tulenevad tegurid ehk eelkõige tööjõu vajadus ning nõudlus. Teise rühma kuuluvad inimesest kui potentsiaalsest töötajast tulenevad tegurid ehk tööjõu pakkumine. Inimesega seotud tegurid on sugu, vanus, omandatud haridus ja oskused. Ka laste olemasolu on rühmitatud inimesega seotud tegurite alla.

Majanduskeskkonnast tuleneva tegurina käsitletakse töös majandustsüklit. Selgitatakse välja, kuidas tööhõive käitub erinevates majandustsükli faasides. Samuti toob töö autor välja tööhõive kasvu stimuleerivad majandusharud ning tööhõive vähenemist tingivad majandusharud. Töös kajastatakse osatööaega kui üht võimalikku tööhõivet kujundavat tegurit. Osatööajaga töökohtade olemasolu korral on võimalik töötada neil inimestel, kel puudub ajaline ressurss täistööaja jaoks. Osatööajaga saavad töötada ka need inimesed, kes täistööajaga kohta ei leia, kuid siiski vajavad sissetulekut. Seega osatööaeg võib olla ka sunnitud.

Tööhõive mõiste selgitamisel on tuginetud Eesti Statistikaameti poolt avaldatud definitsioonile. Hõivatute ehk töötav inimene on 15 – 64 eluaastat vana isik, kes uuritaval perioodil töötas ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena, kes töötas tasuta pereettevõttes või oma talus või kes ajutiselt ei töötanud. Tööhõive määr näitab ära hõivatute osatähtsuse tööealises rahvastikus. (Mõisted... 2012)

Järgnevalt vaadatakse, millist rolli tööhõivele mängib riigi majandus. Majandustsüklile ning tööhõivele on varasemalt eri autorite poolt pööratud palju tähelepanu. Nende poolt läbi viidud uuringutest ning töödest on selgunud, et majandustsükkel on tööhõive jaoks oluline. Tsükli kasvufaasis nõudlus kaupade ning teenuste järele kasvab. Vajaliku pakkumise säilitamiseks vajatakse üha rohkem tööjõudu ning tänu sellele tuleb vabu töökohti juurde. Majandustsükli langusfaasis hakkavad inimesed oma kulutusi vähendama. Selle tõttu nõudlus kaupade ning teenuste järele kahaneb. See toob omakorda kaasa väiksema pakkumise. Tulemusena kaovad vabad töökohad, lisaks võivad seni hõivatud inimesed jääda ilma tööta. (Marcus 2010)

Bharat Trehan (2001) on samuti majandustsüklite ning tööhõive võimalikke seoseid uurinud, tulemused on sarnased eelnevale. Ta lisab, et tööandjad teevad peamisi tööhõivega seotud otsuseid just majanduslikule olukorrale tuginedes. Otsus võtta tööle inimesi ning sellega suurendada tööhõivet sõltub oluliselt sellest, millised on töötaja kohta tehtavad kulud ning millist tulu toob kaasa töötaja palkamine. Kiire majanduskasv suurendab lootusi saada tulevikus tulu ja muudab käesoleval hetkel palkamise atraktiivseks. Seega, majanduskasvu suurenemine viib tööhõive kasvuni ning majanduskasvu vähenemine viib tööhõive languseni.

Majandustsükli tõusufaas ning langusfaas ei ole aga seotud samamoodi kogu tööturuga. Iga majandusharu on majandustsükli faasidega seotud isemoodi. Teatud majandusharud on erinevatel majandustsükli etappidel edukamad kui teised harud. (Industry Classification... 2012) Mõned harud on väga tundlikud majanduslikele kõikumistele, samas kui teised on suhteliselt immuunsed. Need majandusharud, mis taastuvad majanduslangusest kõige kiiremini, võivad tunda majanduslanguse mõju juba varem ning tugevamini kui teised. (Berman, Pflieger 1997: 19)

Mitmete majandusharude heaolu sõltub majandustsüklis. Berman ning Pflieger (1997: 24) leidsid, et järgmiste majandusharude nõudlus ning tööhõive on tugevas korrelatsioonis majandustsükliga: mootorsõidukite ning varuosadega seotud harud, kodumasinatega seotud harud, jaekaubandus, vaipade ning vaipkatetega seotud majandusharud. Need harud toodavad tooteid ja pakuvad teenuseid, mille ostmist ja tarbimist võivad tarbijad vajaliku ressursi puudumise tõttu edasi lükata.

Mitmed majandusharud ei ole otseselt seotud riigi majandusliku olukorraga. Järgmiste majandusharude nõudlus ega tööhõive ei oma majandustsükliga tugevat korrelatsiooni: haridussektor, kindlustustegevus, toiduga seotud majandusharud, riigi- ning omavalitsusega seotud harud. Need pakuvad inimestele igapäevaselt vajalikke tooteid ja teenuseid. Nõudlus nendele kaupadele jääb enamvähem samaks nii majanduslanguse ajal kui ka majandustõusu ajal. (Berman, Pfleeger 1997: 24)

Majandustsükli erinevates faasides võib naiste tööhõive käituda mõnevõrra erinevalt meeste tööhõivest. Mehed ning naised on seotud erinevate majandusharudega ning see on aluseks mõlema soo tööhõive erinevusele. Siim Krusell (2010: 24) on toonud välja, et 2008. aasta teisest kvartalist on meeste töötuse määr tunduvalt kiiremini kasvanud, võrreldes naiste töötuse määraga. Meeste varasema töötuse määra tõusu seletab Krusell sellega, et ehituses ning puiduga seotud majandusharudes algasid raskused varem. Lisaks on sellistel tegevusaladel enam hõivatud mehed. Krusell on oma töös kirjeldanud ka 2009. aasta olukorda. Selle aasta kolmandas kvartalis oli seekord naiste töötuse määr kiirema kasvuga. Seda seletatakse asjaoluga, et majanduslangus on edasi liikunud teenindussektoris, kus on enam hõivatud just naised.

Seega, naiste ning meeste tööhõive määra erinev kõikumine on tingitud erinevates majandusharudes osalemisest. Sooline jaotus ei ole märkimisväärselt aja jooksul muutunud. Sotsiaal- ja tervishoiu, hariduse valdkonnas ning teenindussfääris on ülekaalukalt esindatud naised. Mehed on peamiselt kogunenud ehituse, energeetika ning veondusega seotud aladele. (Sotsiaalvaldkonna arengud... 2008: 28-29) Seda arvesse võttes leiab autor, et naiste tööhõive ei ole nii kõikuv majandustsükli erinevates faasides, kui seda on meeste tööhõive. Näiteks just haridus, tervishoid ning teenindus on need valdkonnad, mida kodanikel on tarvis ka majanduslikult raskematel aegadel, nende toodete ja teenuste tarbimist ei saa tulevikku edasi lükata. Seevastu ehituse võib teadmata ajaks vabade ressursside puudumise korral edasi lükata ning jätkata alles siis, kui selleks on taas võimalust.

Järgmises peatükis näitab autor meeste ja naiste lõikes, kuidas on Eestis tööhõive kujunenud majandustõusu ning majanduslanguse ajal. Autor toob oma töös välja mõlema soo tööhõive näitaja, kuna soovib kontrollida, kas naiste tööhõive määr on stabiilsem meeste omast. Samuti soovib töö autor leida, kas väide, et naised on hõivatud

peamiselt neis majandusharudes, mille toodete ja teenuste ostmist ning tarbimist ei ole võimalik edasi lükata, kehtib ka Eesti kohta.

Vanus on käesolevas peatükis rühmitatud isikust sõltumatuks, kuid temaga seotud teguriks. Vanus on sõltumatu, kuna inimene oma tegevusega seda muuta ei saa. Tinglikult saab moodustada kolm vanusegruppi: noored vanuses 15 – 24, parimas tööeas inimesed vanuses 25 – 49 ning vanimasse vanuserühma kuuluvad inimesed vanuses 50 – 64. Kõige rohkem hõivatuid inimesi on alates 25. eluaastast kuni pensionieani. Nooremas vanusegrupis on tööga hõivatuid oluliselt vähem. See peegeldab suure tõenäosusega tööandjate soovi, kes eelistavad kogemustega töötajaid. Samuti näitab ka nooremate inimeste soovi viivitada tööleminekuga ja jätkata haridusteed. (Allison, Ringold 1996: 11)

Üha enam noori läheb edasi õppima just selleks, et suurendada töö saamise väljavaateid tulevikus (Young people... 2000: 13). Ka naiste puhul on hariduses osalemine selles vanusegrupis üks olulisemaid tegureid. Tuleb otsustada, kas jätkata õpinguid oma teadmiste ning oskuste parandamiseks või minna tööturule. Heade oskustega ning parema haridusega on tulevikus oluliselt lihtsam töötust vältida. (Lamo *et al.* 2010: 1509)

Töö autor leiab, et peale paremate võimaluste on üheks haridustee jätkamise põhjuseks ka teadmatus tuleviku ees. Leidub noori, kes ei tea, mida nad tulevikult soovivad ning õpinguid jätkates loodetakse leida kindlat sihti edaspidiseks. Haridusteed jätkates on neil aega välja mõelda oma soovid ja panna paika eesmärgid, samal ajal tehes midagi kasulikku enda ja oma tuleviku jaoks.

Võrreldes parimas tööeas olevate inimestega, võib vanimasse vanuserühma kuuluvate inimeste tööhõive määr olla väiksem. Alan Walker (1998: 99) toob välja, et vanima vanuserühma väiksema tööhõive üheks põhjuseks võib olla tööandjate suhtumine: kardetakse vanemate inimeste ettevaatamatust, oskamatust uue tehnoloogiaga hakkama saada ning oskamatust noorematega suhelda. Samuti leiab Walker, et teiseks põhjuseks võib olla vanimasse vanuserühma kuuluvate inimeste tervislik seisund. Halvenenud tervis võib teatud juhtudel mõjutada oluliselt inimese võimekust tööl käia.

Praegu vanimas grupis olevate naiste töøjõus osalemine on seotud nende poolt tehtud töötamise otsustega, kui nad oli 25 – 54 aastased. Kaudselt võivad selle grupi tööhõivega olla seotud erinevad intsitutsioonid ning ka sotsiaalsed normid. (Lamo *et al.* 2010: 1508) Käesoleva töö autor leiab, et sarnaselt noorima vanusegrupiga, ei leidu suuri erinevusi naiste ning meeste vahel.

Eelnevalt välja toodud põhjustele toetudes saab järeldada, et vanust 25 – 49 saab nimetada mitmetel põhjustel parimaks töötamise eaks. Esmalt, selles vanusegrupis on inimesed üldjuhul oma haridustee lõpetanud, tänu sellele saavad nad keskenduda oma karjäärile. Teiseks, tööandjad usuvad selles vanuses olevate inimeste võimetusse ning oskustesse. Kolmandaks, selles eas olevate inimeste tervis lubab neil anda maksimaalse panuse oma töösse.

Parimas vanusegrupis olevate naiste peamine eripära seisneb selles, et antud vanusegrupp sisaldab seda eluperioodi, mil naised võivad saada lapsi. Omades peret, eriti väikseid lapsi, peavad naised tihti valima töö ning kodu vahel. (Lamo *et al.* 2010: 1504) Käesoleva töö autor leiab, et see on üks peamisi eripärasid, mis eristab naiste tööhõivet meestest. Otsus, kas pühenduda täielikult perele või käia pere kõrvalt ka tööl, mõjutab oluliselt naiste tööhõivet.

Eelnevast selgus, et nii nooremate kui ka vanemate inimeste seas on tööhõive määr mõnevõrra väiksem nendest inimestest, kelle vanus jääb 25 – 49 eluaasta vahele. Sealhulgas, soolised erinevused on kõige suuremad just parimas tööeas inimestel. Töö järgmises peatükis kontrollib autor, kas Eesti tööturg vanuse lõikes on kujunenud sarnaselt sellega, mis käesolevas alapeatükis kirjeldatud.

Tööhõive jaoks on oluline ka osajatöö olemasolu. Osajatöötaja on hõivatu, kelle tavaline tööaeg nädalas on alla 35 tunni, välja arvatud ametid, kus on seadusega kehtestatud lühendatud tööaeg (Osatöötajate hulk... 2012). Viimase kahe aastakümne jooksul on osatöötajaga tööhõive määr tööstusriikides kasvanud. Lisaks majanduslikule perspektiivile peitub osajaga töökohtade tähtsus tööturu paindlikkuse suurendamisel. (Buddelmeyer *et al.* 2008: 7) Osatöötajaga töökoha saadavus on oluline tööhõive jaoks, kuna inimesed ei pruugi erinevatel põhjustel täiskohaga töötada.

Isiku elus on oluline töö, kuid sama tähtis on ka tema pereelu. Selleks, et leida aega pere ja just laste jaoks, tuleb tihti loobuda täiskohast. Sellistel puhkudel on üheks lahenduseks osatööaeg. Töötavate vanemate aeg, mis on pühendatud lastele, on kõrgelt hinnatud ning samaaegselt väga väärtuslik kaup. (Lange 2006: 2) Pereelus osalemine on käesoleva töö autori arvates oluline põhjus, miks otsustatakse täiskohast loobuda.

Pereelu ei ole ainuke põhjus, miks eelistatakse osatööaega täistööajale. Osatööajaga tööhõive määrale mõjuvad positiivselt ka 15 – 24 aastased inimesed. Nende peamiseks põhjuseks, miks valida osatööaeg, on hariduse omandamine. Esiteks, ei jõuta ajapuuduse tõttu töötada täistööajaga. Teiseks, õpilased otsivad osatööajaga kohti, et finantseerida oma õpinguid. Tööandjate poolelt vaadates on õpilased odav ja paindlik tööjõud. Mõnikord ka juba haridustee lõpetanud inimesed võivad olla nõus töötama just osatööajaga. Seda pigem majanduslikult rasketel aegadel, kui töökohti napib. See aitab kaasa töökogemuste saamisele, samuti aitab vältida töötust. (Buddelmeyer *et al.* 2008: 14)

Osatööaeg on mõnevõrra olulisem naiste jaoks. Nad töötavad sagedamini osatööajaga, ka määratud ajaks sõlmitud lepingutega või ebatüüpiliste töötingimustega. (Anspal, Karu 2007: 125) On selgitatud välja, et naiste tööhõive on kasvanud käsikäes osatööajaga töökohtade lisandumisega (Buddelmeyer *et al.* 2008: 13).

Naised soovivad osatööajaga töötada peamiselt perekondlikel põhjustel. Väikest last kasvatavad emad ei ole võimelised töötama pere kõrvalt täistööajaga. Pikk tööturult puudumine võib aga tulevikus töökoha leidmise raskemaks muuta. Suure probleemina tuuakse välja osatööajaga kohtade nappuse. Tööaja suurem paindlikkus aitaks paremini kaasa emade kiiremale ja efektiivsemale tööturule naasmisele. (Krusell, Unt 2004: 57)

Kui naised soovivad töö- ja pereelu ühildamiseks osatööajaga töökohta, tuleb neil arvestada ka sellise olukorra halbade külgedega. Kuigi osatööaeg võimaldab paremini jagada töiseid ja koduseid kohustusi, tähendab see suuremat ebastabiilsust ja väiksemat palka. (Osatöötajate hulk... 2012) Ka Florence Jaumotte (2003: 88) leiab, et osalise tööajaga kohti võib iseloomustada kehva palgaga, halbade hüvitistega ning puuduva väljaõppega.

Osatööajaga kaasas käivatest negatiivsetest aspektidest hoolimata laiendab see tunduvalt tööga seotud võimalusi ja lihtsustab täisajaga tööle tagasi pöördumist, kui perekondlikud olud seda võimaldavad (Osatöötajate hulk... 2012). See aga ei kehti alati. Francis Jaumotte (2003: 88) leiab hoopis, et osatööaeg võib vähendada naiste väljavaateid edutamisest, samuti võib osaline tööaeg tekitada tööjõust väljakukkumise ohtu.

Töö autor leiab, et ajutine osalise tööajaga ametikoht võib hiljem tõesti lihtsustada täisajaga tööle tagasipöördumist, aga tuleb olla ettevaatlik ning täistööajale peaks tagasi pöörduma juba esimesel võimalusel. Naisele, kes pikalt osatööajaga töötanud, ei pruugita tahta täistööajaga kohta tagasi anda. Teiseks, osatööaeg võib muutuda nõrgema soo esindajale harjumuseks ning täiskohale tagasipöördumine võib olla raske või seda enam ei soovitagi.

Järgmises peatükis vaatleb autor, milline olukord on Eestis seoses osa- ja täistööajaga. Autor soovib teada saada, kuidas on muutunud osatööajaga töötajate hulk majanduslanguse ning majandustõusu ajal. Samuti soovib autor kinnitust, kas ka Eestis on osatööaeg populaarsem just naiste seas.

Tööhõive jaoks oluline tegur on haridus. See on inimesega seotud muutuja, kuna ta saab haridusteed ise kujundada. See aitab indiviide ette valmistada tööturule sisenemiseks. Samuti elukestev õppimine ning kogemused aitavad edendada karjääri. (Castagna *et al.* 2010: 1140). Hariduse ja tööhõive seos paikneb lisaks ka tehnoloogiliste muutuste kiires tempos, maailma majanduses, tööjõu nõudluses, probleemide lahendamises, koostöös ning ka majandussektorite omavahelises suhtluses (Karoly 2010: 1).

Hariduse abil on võimalik suurendada oma väljavaateid tööturul. Allison ning Ringold (1996: 25, 29) leiavad oma töös, et töötuse määr on kõrgem neil, kel on omandatud vaid põhiharidus. Kõrgharidusega inimeste seas on töötuse määr aga madalaim. Kõrgema hariduse omandanutel on töötuks jäämise tõenäosus väiksem kui madalama haridustaseme korral. Selline olukord kehtib ka pikaajaliselt. Põhiharidusega inimestel on suurem tõenäosus olla pikaajaliselt töötu, võrreldes kõrgharidusega inimestega. Seda ka noorte, pensioniealiste ning oskusteta inimeste seas.

Hariduse oluline roll peitub ka ühiskonna edukuses ja heaolus. Haritumad inimesed on need, kes loovad arvukalt ettevõtteid ning täidavad ametikohti, mis eeldavad kõrget kvalifitseeritust (Biagi, Lucifora 2005: 11). Ka tööandjale on haritud töötajad suureks eeliseks (Eensalu *et al.*, 2005: 75).

Töötaja enda rahulolu on seotud omandatud haridustasemega. Parem haridustase tekitab otsese mõju tööga rahuloluks läbi ootuste. Sel põhjusel on kõrgema haridustasemega inimestel suurem tõenäosus saada parema palgaga töökoht ning omandada paremad oskused. (Camison, Fabra 2009: 608) Kui parema haridusega inimesed on rahul oma tööga, loob see lisandväärtust inimesele endale. See tähendab, et õpingud on end ära tasunud. Autor leiab, et töö võib võtta suure osa töötaja enda ajast, seetõttu tõstab tööga rahulolu inimese elukvaliteeti üldiselt.

Kõrgelt haritud inimeste rohkus toob kaasa ka negatiivseid aspekte. Kõrgema haridustaseme positiivne mõju tööhõivele meelitab haridusteed jätkama üha rohkem ja rohkem inimesi. Keskmise tööjõu õppeedukus on kasvanud, kuid tööturul ei ole võimalusi haritud inimeste arvu suurenemise tõttu kõikidele erialast töökohta pakkuda. (Dolton, Silles 2008: 125) Seega uusi kõrgharidusega indiviide on rohkem, kui nende poolt soovitud töökohti, mistõttu teadmised ja oskused võivad inimesel jääda selles valdkonnas rakendamata.

Hea haridus on aluseks edukale karjäärile, kuid tegelikult selle haridusega ei pruugi töökohtagi saada. Autor leiab, et olenemata erialase töökoha puudumise tõttu, tuleks kõrgharidusse suhtuda olulise tõsidusega. Kvaliteetse hariduse olemasolu korral on tõenäosus olla edukas tööturul suurem, kui selle puudumise korral.

Naiste tööhõive ning hariduse vahelised seosed erinevad mõnevõrra eelpool kirjeldatust. Viimastel aastatel ületab kõrgharidusega naiste arv meeste oma. Olenemata sellest, on naised peamiselt hõivatud traditsiooniliselt naiselikes, tihti madalapalgalistes sektorites, näiteks tervishoid, haridus, hooldusteenused. Samuti töötavad õrnema soo esindajad harva vastutusrikastel ametikohtadel. Näiteks võim poliitika- ja majandussfääris on endiselt meeste kätes. (Komisjoni... 2011)

Töö autor on välja toonud, et hea haridustase parandab võimalusi tulevikus head töökohta saada. Tuleb aga mõista, et ainult haridusest ei piisa. Eelnevat arvesse võttes saab väita, et hea haridus ei garanteeri head tööd ning kõrget palka naiste puhul. Selle põhjuseks võib olla oskamatus endale karjäärivõimalusi luua. Sellest tulenevalt on naised hõivanud töökohad, mida ei väärtustata nii palju.

Järgnevas peatükis vaatab autor, kuidas Eestis on tööhõive kujunenud haridustasemete lõikes nii meeste kui naiste seas. Autor soovib leida kinnitust, et parem haridustase suurendab tõenäosust olla hõivatud. Samuti soovib autor leida, kas viimasel ajal on kõrgharitud naised meestest rohkem.

Eelnevalt toodi välja, et pere ning lapsed on põhjuseks, mis naised soovivad osatööaega. Naine aga ei soovi alati osaliselt tööl käia, tema sooviks võib olla ka tööturult ajutine eemaldumine. Laste olemasolu on meeste ja naiste tööhõivega seotud erinevalt. Lastega kodusveedetud aastate tõttu viibivad naised tööturult eemal, nad ei ole tööülesannetega seotud. Eemalviibimine ei arenda aga tööalast kompetentsi ning lisaks võivad juba omandatud teadmised ja oskused ununeda. (Arukaevu 2002: 49) Meeste puhul on väikesed lapsed pigem hõivet soodustavaks teguriks. Väikelaste isade tööhõive on mõnevõrra kõrgem, võrreldes lasteta meestega. (Sotsiaalvaldkonna... 2008: 29)

Meeste tööhõivele võib laps positiivselt mõjuda järgmisel põhjusel: mees leiab, et tema kohustus on luua majanduslik kindlustunne ning tema ülesanne on peret üleval pidada. Naiste peamiseks ülesandeks kujuneb lapse kasvatamine ning majanduslik heaolu võib jääda teisejärguliseks.

Järgmises peatükis vaatab autor, kuidas Eestis väikelaste olemasolu tööhõive määra mõjutab. Autor soovib leida naiste tööhõive ning laste olemasolu seose, võrreldes meeste tööhõivega. Eespool kirjeldatud naiste tööhõive seose eripära võib ilmned ka Eestis.

1.2. Ülevaade naiste tööhõivet käsitlevatest varasematest uuringutest

Viimase kümne aasta jooksul on ilmunud mitmeid uuringuid, mis kajastavad naiste tööhõive seoseid erinevate teguritega. Tööde eesmärgiks on välja selgitada, millised

tegurid ning mismoodi kujundavad naiste tööhõivet. Käesolevas alapeatükis toob autor ülevaate, milliseid uuringuid on läbi viidud ning millised on peamised tulemused. Alapeatüki lõpuosas käsitleb autor pikemalt naiste tööhõive määra ning hariduse vahelisi seoseid.

Töös tuuakse välja kolm naiste tööhõivet käsitlevat uuringut. Esimene uuring kajastab Euroopa Liidu 15 riiki. Uuring sisaldab järgnevaid riike: Austria, Belgia, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Holland, Portugal, Hispaania, Rootsi ning Inglismaa. Töös kasutatakse mikroandmeid 1994. aastast kuni 2009. aastani. (Cippollone *et al.* 2012: 7). Järgmine uuring on läbi viidud OECD riikides 2000. aasta kohta. Võrdlusbaasina on töös ära toodud 1980. aasta andmed. (Women at work... 2002: 67) Viimane töö kirjeldab naiste tööhõive olukorda Ameerika Ühendriikides. Töö on kokku pandud eri töödest saadud tulemuste põhjal. Andmed katavad ära eri aastaid kuni 2010. aastani. (Women at work 2011: 2)

Töö autor on otsustanud nende kolme töö kasuks, kuna need kokku hõlmavad suure piirkonna. Töodes on kasutatud kuni 2010. aasta andmeid, andmed ja tulemused ei ole vananenud. Autor leiab, et nendes uuringutes on tulemused hästi välja toodud. Samuti sobib kõigi kolme töö sisu käesoleva töö eelmises alapeatükis kirjutatule.

Naiste tööhõive uurimise peamiseks põhjuseks on nende tööhõive märkimisväärne kasv viimaste aastakümnete jooksul. Kui üheksakümnen-date aastate alguses Euroopa riikides oli naiste tööhõive keskmine määr 49%, siis 2008. aastaks oli see enam kui 61%. (Cippollone *et al.* 2012: 2). Sellist kasvu kinnitavad ka uuringud, mis on läbi viidud Ameerika Ühendriikides ning OECD riikides (Women at Work 2011: 1; Women at work... 2002: 63)

Naiste tööhõive määra kasvuga vähenes pidevalt naiste tööhõive ning meeste tööhõive määra vahe. Sellist vähenemist võib põhjendada mitmeti. Esiteks, suur hulk igas vanuses naisi liitusid tööturuga või tulid taas tööturule. Teiseks, üha enam lastega naisi hakkasid pere kõrvalt tööl käima. Seda võimaldas paindlike tööaegadega või osatööajaga töökohtade arvu kasv. (Women at work... 2002: 64)

Euroopa riikides on kahe aastakümne jooksul tööturul osatööajaga osalemine mõlema soo lõikes muutunud populaarsemaks. Siiski, enamus osatööajaga hõivatuid on ikkagi naised. Meeste puhul võib kohata osatööaega peamiselt nooremas ja vanemas eas, naistel seevastu kogu elu jooksul. Naised töötavad osatööajaga rohkem just Kesk- ja Põhja-Euroopas, Lõuna-Euroopas on osatööaja populaarsus väiksem (Cippollone *et al.* 2012: 3)

Peale osatööajaga töötamist esineb naiste puhul ka tööturule ja tööturult pendeldamist. Sellist liikumist ning osatööajaga töötamist on täheldatud märkimisväärselt just madala haridustaseme või väikelaste olemasolu korral (Cippollone *et al.* 2012: 17; Women at work... 2002: 65). Madala haridustaseme korral võib põhjus peituda sobimatutes töökohtades. Kesise hariduse tõttu on raske leida tasuvat ning meelepärast tööd. Sellel põhjusel loobutakse üldse sobiva töökoha otsimisest.

Väikelaste olemasolu on naiste tööhõive jaoks negatiivse seosega, seda just eriti alla nelja aastaste laste puhul. Kui laps läheb lasteaeda, naiste osalemine tööturul tõuseb mõnevõrra. Kui laps läheb kooli, suureneb naiste tööturul osalemine märkimisväärselt. (Cippollone *et al.* 2012: 16) Meeste puhul on väikelaste olemasolu vastupidise mõjuga. Tööturul osalemine on suurem laste olemasolu korral, võrreldes nende meestega, kel lapsed puuduvad. (Woman at work... 2002: 65)

Töodes on välja toodud, millistes valdkondades naised on peamiselt hõivatud. OECD riikides tegutsevad naised peamiselt järgnevates valdkondades: müügitöö, teadus, tervishoid ning haridus (Women at work... 2002: 65). Ameerika Ühendriikide tulemused ei erine oluliselt. Peale tervishoiu ja hariduse on naised märkimisväärselt esindatud seal ka kaubanduses, kommunaalteenuste valdkonnas ning kohalikus omavalitsuses (Women at work 2011: 10).

Tähtsaks teguriks kajastatavates töodes on vanus. Selgub, et vanus on oluline tegur naiste tööhõive jaoks nii Euroopa Liidus kui ka Ameerika Ühendriikides. Euroopa Liidus läbi viidud analüüsist selgus, et tööturul osalemine on suurim naiste seas, kelle vanus jääb 35 – 44 eluaasta vahele (Cippollone *et al.* 2012: 17). Noortel, kel vanust vähem kui 25. eluaastat, on kõige väiksem tööhõive määr (Woman at work 2011: 2).

Vanematel inimestel on mõnevõrra väiksem tõenäosus osaleda tööturul, võrreldes nendega, kes on 35 – 44 aastased. Tõenäosus töötada on väikseim 55 – 64 aastaste naiste seas. Vanemate naiste väiksemat tööhõive määra võib põhjendada mitmeti. Esiteks, põhjused võivad olla seotud kultuuriga. Selle generatsiooni naistelt ei olegi oodatud töötamist. Nende peamiseks ülesandeks elu jooksul on olnud pere eest hoolitseda. Mees on see, kes teenib. Teiseks, põhjus võib peituda varajases pensionile mineku süsteemis. (Cippollone *et al.* 2012: 19)

Kõikides vaatluse all olevates töödes on kirjeldatud haridust kui võimalikku naiste tööhõivega seotud tegurit. Autor kirjeldab töödest selgunud peamisi tulemusi, ent keskendub haridusele hiljem põhjalikumalt. Tulemused kolmes töös on üksteisega küllaltki sarnased. Erinevus seisneb isemood lähenemistes.

Üle 25 aastased kõrgharidusega Ameerika Ühendriikide naised suurema tõenäosusega töötavad, kui tegelevad majapidamistöödega. Üle 25 aastased naised, kes ei ole omandanud põhiharidustki, veedavad enamuse oma ajast üldjuhul majapidamistöid tehes. Tõenäosus, et nad osalevad tööturul, on väike. (Women at work 2011: 2) Põhjus võib peituda selles, et tööandjad ei soovi endale hariduseta ning oskusteta töötajaid.

Euroopa Liidu uuringust selgus, et peale naise enda hariduse, on oluline ka partneri haridustase. Partneri keskharidus ning kõrgharidus on naiste tööturul osalemisega oluliselt ning positiivselt seotud. (Cippollone *et al.* 2012: 17) Seda võib põhjustada asjaolu, et hea haridusega partner soovib enda kõrvale samuti haritud ning töukat kaaslast.

OECD riikide andmed viitavad sellele, et haridustase mõlema soo lõikes on võrdne, isegi naiste kasuks. Selle põhjal saab järeldada, et naistel on soodsad võimalused tööturul edukalt osaleda. Naiste kõrgharidusega seotud valikud piirduvad tihti siiski vähem tasuvate valdkondadega. (Women at work... 2002: 65)

Tabel 1 teeb kokkuvõtte käsitletud uuringutest selgunud tähtsamatest tulemustest. Piirkonniti olid tulemused sarnased, samuti vastasid tulemused eelmises peatükis kirjeldatud teoreetilise osaga. Lapsed, vanus, haridus ning osatööaeg on olulised naiste tööhõive jaoks. Laste olemasolu korral on oluline roll ka sellel, kui vana laps on. Lapse

kõrvalt, kes enam pidevat järelvalvet ei vaja, võib naine osatööajaga hõivatud olla. Hariduse korral mängib rolli ka partneri haridustase. Majandusharude korral erinevates piirkondades elavad naised on siiski hõivatud peamiselt sarnastes valdkondades.

Tabel 1. Uuringutes analüüsitud tegurite seosed naiste tööhõivega

	EL-15	OECD	USA
Lapsed	Naised on tihti kuni lasteaiani tööturult eemal. Kooli minekuga naiste tööhõive määr suureneb oluliselt.	Naised lahkuvad tööturult või käivad osatööajaga tööl.	
Maj.haru		Peamised naiste poolt hõivatud valdkonnad on müügitöö, teadus, tervishoid, haridus.	Peamised valdkonnad naistel on kaubandus, tervishoid, kommunaalteenusega seotud valdkonnad, haridus, kohalik omavalitsus.
Vanus	Parim tõenäosus töötada 35 – 44 aastastel naistel. Vanematel väiksem tõenäosus.		Väikseim tööhõive määr noortel alla 25 eluaasta. Peale seda tööhõive suurem.
Osatööaeg	Populaarsem naiste seas. Seda võib kohata kogu naiste tööelu vältel.	Populaarsem naiste seas. Ka siis, kui on lapsed või madal haridustase .	
Haridus	Partneri parem haridustase mõjutab naise tööturul osalemist.	Haritud naistel on paremad võimalused tööturul osalemiseks.	Kõrgharidusega naised suure tõenäosusega osalevad tööturul, madala haridustasemega naised tegelevad pigem majapidamistöödega.

Allikas: Autori koostatud

Mitmed uuringud on pidanud väga oluliseks naiste tööhõive ning hariduse vahelist seost. Antud seos pakub huvi ka töö autorile. Järgnevalt kajastatakse pikemalt ja detailsemalt uuringuid, mis kirjeldabki nimetatud seost. Käesoleva alapeatüki jaoks on autor valinud välja tööd, mis autori arvates käsitleb tööhõivet ning haridust kõige paremini.

Alapeatükis tuuakse välja neli uuringut. Need on läbi viidud Euroopa Liidus, Austraalias, Türgis ning Eestis. Need katavad perioodi alates 1980. aastast kuni 2008. aastani. Kõigi nelja töö peamine küsimus on järgmine: kas parem haridustase tagab suurema tõenäosuse töötada. Valituks osutusid need, kuna autor soovis kajastada võimalikult eriilmelisi piirkondi. Samuti on nende tööde eesmärgid sarnased.

Euroopa Liidus viidi läbi uuring 2009. aastal. Töö autorid, Claudia Münch ning Sweder van Wijnenbergen (2009: 1) leiavad, et igas Euroopa Liidu riigis on sarnane trend: naiste tööturul osalemise määra liikumine on samasuunaline omandatud haridustasemetega. See tähendab, et mida parem on naiste haridus, seda kõrgem on nende tööturul osalemise määr. Sellist seaduspära on täheldatud igas vanusegrupis.

Oma väite tõestamiseks tõid autorid välja olukorra Saksamaal 2008. aastal. Sel ajal oli esimese haridustasemega 25 – 64 aastaseid naisi tööturul 53,4%. Samal ajal osales tööturul teise haridustasemega naisi 77,6%. Kõrgharidust omavaid naisi oli tööturul koguni 87,2%. (Münch, Wijnenbergen 2009: 1) Autorite Claudia Münch ning Sweder van Wijnenbergen poolt välja toodud näide Saksamaa naiste kohta kinnitab ka käesoleva töö eelmises peatükis välja toodut: haridusel on positiivne seos tööhõivele.

Empiirilise analüüsi jaoks kasutati uuringus 23 Euroopa Liidu riigi andmeid aastate lõikes. Analüüsis osalesid kõik riigid peale Bulgaaria, Eesti, Leedu ning Malta. Välja toodud riigid jäeti analüüsist välja andmete puudumise või nende ebausaldusväärsuse tõttu. Töösse võeti andmed 1995. aastast kuni 2008. aastani. (Münch, Wijnenbergen 2009: 2) Uuring on läbi viidud erinevate vanusegruppide lõikes, nendeks on: 25 – 29 aastased, 30 – 34 aastased, 35 – 39 aastased, 40 – 44 aastased, 45 – 49 aastased, 50 – 54 aastased, 55 – 59 aastased ning 60 – 64 aastased naised (Münch, Wijnenbergen 2009: 22).

Läbiviidud analüüsis jagati haridus kolmeks erinevaks tasemeks. Primaarne haridustase on põhiharidus, mis eeldab lihtsaid matemaatilisi teadmisi, ka kirjutamise ning lugemise oskust. Teine haridustase ehk keskharidus tuleb peale põhiharidust ning sisaldab mitmeid lisaprogramme, näiteks üld-, tehnika-, või kutseharidusprogramme. Kolmas haridustase nõuab edukalt omandatud kõrgharidust, mis sisaldab teoreetilist baasi, elukutsele orienteeritud ning kõrgetasemelist uurimisprogrammi, näiteks magistriõpe või doktoriõpe. (Münch, Wijnenbergen 2009: 8)

Analüüsi sõltuvaks muutujaks oli naiste tööturul osalemise määr vanusegruppide lõikes (Münch, Wijnenbergen 2009: 2). Autorite Münch ja Wijnenbergen (2009:4) poolt saadud tulemused viitavad asjaolule, et omandatud haridustase on oluline tööturul osalemiseks igas vanusegrupis. Naiste tööturul osalemise määr on silmnähtavalt ning positiivselt mõjutatud kõrgema (kolmanda) haridustaseme poolt. Selline positiivne mõju on olemas

kõigis kaheksas vanusegrupis. Keskharidus seevastu suurendab tööturul osalemise määra vaid kuni 40. eluaastani. Peale seda eluaastat ei mängi keskharidus enam mingit rolli otsustele, mis on seotud tööturul osalemisega. Ilmneb lausa tugev negatiivne mõju tööturul osalemise määrale naistele vanuses 55 kuni 59.

Saadud tulemused viitavad sellele, et haridusel ning tööturul osalemisel on pikaajaine seos (Münch, Wijenbegen 2009: 4). Töö autorid teevad ettepaneku, et naiste tööturul osalemise määra saab mõjutada poliitiliselt. Nimelt poliitikaga saaks parandada haridusele ligipääsu. See ei mõjutaks vaid kvantiteeti, vaid ka tööjõu kvaliteeti. Küll aga kõrgem haridustase liigub aeglasemalt vanematesse vanusegruppidesse. Olenemata aeglastest muutustest, on hea haridus oluline instrument pikaajaliselt tööturul osalemise määrale ning tööjõu parematele oskustele. (Münch, Wijenbegen 2009: 5)

Lisaks haridusega seotud tulemustele leiti ka tulemusi seoses sündimuse määraga. Sündimuse määr näitab tugevat negatiivset mõju tööturul osalemise määrale naiste seas kes kuuluvad järgmistesse vanusegruppidesse: 25 – 29, 20 – 34, 35 – 39 ning 40 – 44. (Münch, Wijenbegen 2009: 32).

Järgmine töös välja toodud uuring on läbi viidud Austraalias. Naiste tööturul osalemine on huvi pakkuv teema teoreetilistel kui ka poliitilistel põhjustel (Evans, Kelley 2008: 287). Just seetõttu uurisid autorid M. D. R. Evans ning Jonathan Kelley õrnema soo tööhõive iseäralikke jooni ning sellega seotud tegureid Austraalia naiste seas. Uuringus oli välja toodud mitmeid olulisi tööhõivega seotud tegureid. Käesolevas töös aga keskendutakse vaid naiste hariduse tähtsusele ning selle võimalikule mõjule.

Autorite Evans ning Kelley (2008: 292) töös kasutatakse 9421 Austraalia naise andmeid, kelle vanus jääb 25 – 64 eluaasta vahele. Selline vanusevahe on valitud järgmistel põhjustel: nooremad naised ei ole jõudnud lõpetada oma haridusteed ning vanemate naiste kohta polnud täielikku informatsiooni nende tööhõive kohta. Analüüsi periood on aastast 1984 kuni 2002. aastani.

Tulemustest selgub üsna oodatult, et mida parem on haridustase, seda suurem on naiste tööhõive määr. Sealhulgas iga lisandunud haridusaasta suurendab naiste tööturul osalemise tõenäosust 18%. Peale tööturul osalemise tõenäosuse pikendab iga

lisandunud haridusaasta ka töötatud tundide arvu nädalas kuni 80 minutit. Selle väite illustreerimiseks tuleb võrrelda naist, kes on omandanud haridust 16 aastast ja on lõpetanud ülikooli ning naist, kes omab vaid keskharidust. Esimese naise töönädal võib olla pikem kuni viis tundi teise naise töönädalast. Edasine analüüs näitab, et hariduse mõju noorte naiste ning vanade naiste tööhõivele on küllaltki sarnane. (Evans, Kelley 2008: 297)

Austraalias läbi viidud uuringu tulemustest selgub asjaolu, et naiste enda haridustase pole ainuke haridusega seotud tegur, mis tööelu võib mõjutada. Sellele võib rolli mängida ka vanemate haridustase. Nimelt hea haridustasemega vanemate tütar töötab oluliselt rohkem. Selline olukord tuleb kaudselt, kuna haritud vanemad suunavad ka oma tütreid paremat haridust omandama, mis omakorda viib pikemate töönädalateni. (Evans, Kelley 2008: 300)

Kahes erinevas piirkonnas läbi viidud uuringute tulemused on sarnased. Need kinnitavad, et parem haridustase suurendab tööturul osalemise tõenäosust. Järgnevalt toob töö autor välja uuringu Türgis. Sealsete naiste rollid ühiskonnas ning erinevad regioonilised lähenemised on oluliseks põhjuseks, miks tööd kajastatakse. Käesoleva töö autor soovib välja tuua, kas eelnevalt nimetatud erinevused võivad muuta hariduse ning naiste tööhõive seoseid. Või jäävad uuringu tulemused siiski sarnaseks eelnevate tulemustega.

Alates 1980. aastast on olnud Türgis olulisi edusamme, mis puudutavad kooli lõpetanud töötavaid naisi. Nimelt viimase 24 aasta jooksul on kõrgema haridusega naiste tööhõive määr kasvanud 7,2%-lt 26,49%-ni. Kasv on 19,29 protsendipunkti. Esmase haridustasemega naiste tööhõive määr oli 1980. aastal 0,88%, kuid 2004. aastal oli sama näitaja langenud, see oli vaid 0,36%. Teise haridustasemega naiste tööhõive määr 1980. aastal oli 18,84%, 2004. aastal oli vastav näitaja 9,08%. 2004. aasta andmete kohaselt jätkavad haridusteed ülikoolides 42,1% naistest. (Ince 2010: 635, 636) Olenemata suurtest protsendilistest erinevustest, saab väita, et nii Türgis kui Euroopa Liidus mängib kolmas haridustase olulist rolli naiste tööhõivele.

Olenemata kultuurilistest ja regioonilistest erinevustest, on uurimise tulemused sarnased juba eelpool välja toodud tööde tulemustega. Meltem Ince (2010: 634) leiab oma töös,

et haridus on vara, mida omandatakse ning mida enam müüa ei saa. Naiste haridusel on oluline mõju perekonna heaolule ning ühiskonnale. Naiste hea haridus suurendab naiste produktiivsust, mille tulemusena suureneb majandustegevuse toodang. Samuti haritud naiste lapsed osalevad tulevikus rohkem õpingutes, mille tulemuseks on ühiskonnas rohkem haritud inimesi.

Ince (2011: 636 – 638) viis oma töös läbi analüüsi, mille tulemused kinnitasid eelmises peatükis välja toodud arenguid. Analüüsis kasutati 1980. – 2004. aastate andmeid Türgi naiste kohta. Tulemused kinnitavad, et kolmas haridustase omab olulist positiivset mõju naiste tööjõus osalemise määrale. Samal ajal aga primaar- ning sekundaarharidusel on vastupidine mõju. Seda illustreerivad eelnevas lõigus välja toodud andmed.

Haridus on oluline tegur tööjõus osalemise kujundamisele. Ince-i (2011: 638) analüüsist selgub, et haridustase on üks olulisemaid muutujaid naistel, mis aitab parandada positsiooni tööturul. Seega, kulutused inimkapitali parandamiseks on väga olulised, mis annavad naistele võimaluse omada paremat töökohta, paremat palka ning paremaid väljavaateid oma ametialasele positsioonile.

Tulemused näitavad, et nii Euroopa Liidus, Austraalias kui ka Türgis on kolmas haridustase oluline tegur, mis suurendab tõenäosust osaleda tööturul. Erinevused kolme uuringu tulemustes tulenesid madalamatest haridustasemetest. Kui Euroopa Liidus oli teisel haridustasemel positiivne mõju naiste tööhõive määrale, näitas Türgi uuring hoopis negatiivset mõju. Selle vastuolu põhjuseks peab käesoleva töö autor riigi religioonilisi ning kultuurilisi erinevusi. Naiste roll Türgis ei ole sama, mis näiteks Euroopa Liidu naise roll ning sellega tuleb arvestada.

Hariduse ja tööhõive vahelised seosed on uurimise all olnud ka Eestis. Kuna Euroopa Liidus läbi viidud uuringus ei võetud Eesti riigi andmeid arvesse, toob töö autor välja järgmise uuringu, mis just nimelt siin läbi viidud. Selles töös on lahti seletatud hariduse olulisus tööhõivele ning hiljem on ära toodud naiste ning meeste vahelised tendentsid hariduses osalemisel ning selle seosel tööhõivega. Eensalu *et al.* (2005: 76) leiavad oma töös, et tänapäeval omab hea haridus, samuti ka hea erialase ettevalmistuse tase olulist tähtsust inimesele endale tema karjääri mõttes. Samuti on see oluline kogu ühiskonnale majanduse arengut soosiva tegurina.

Eesti kohta tehtud uurimises selgitatakse, milliseid töökohti on võimalik saada teatud haridusega ning erialase ettevalmistusega. Eensalu *et al.* (2005: 77) leiavad, et rakenduskõrgharidust ja kutsekeskharidust omavad inimesed on eeldatavasti valmis töötama tippspetsialistide, keskastme tehnikute ning teenindus- ja müügitöötajate ametialadel. Akadeemiline kõrgharidus on aga vastav tippspetsialistidele ning juhtidele. Oskustööliste eeldatav haridustase on kutseharidus ning teatud töökogemuse olemasolu korral on võimalik liikuda keskastme spetsialistikks.

Tööpuudus on Eestis silmnähtavalt struktuurse iseloomuga – omandatud haridustase koos oskuste ja töökogemusega ei ole sageli vastavuses tööturu nõuetega. Tendentsiks on ka töötute suhteliselt madalam haridustase võrreldes hõivatutega. Siiski üldiselt saab iseloomustada tööturгу järgnevalt: mida kõrgem on hariduse tase, seda madalam on töötuse määr. Nii oli ka näiteks 2004. aasta andmete põhjal põhiharidusega inimeste töötuse määr 18,4%, kõrgharidusega inimestel vaid 6,5%. Kesk ja kutseharidusega inimeste töötuse määr oli 10%. (Eensalu *et al.* 2005: 77)

Võrreldes töötute seas naisi ja mehi haridustaseme järgi selgub, et töötute seas on esimese haridustasemega mehi sama haridusega naistest kaks korda rohkem. Seevastu kõrgharidusega töötute hulgas on rohkem naisi. Seega piirdub rohkem mehi madalama haridustasemega, siirdudes varem tööle, kõrgharidust omandab aga rohkem naisi. (Eensalu *et al.* 2005: 78)

Tabel 2. Uuringutest selgunud peamised tulemused hariduse ja naiste tööhõive kohta

	EL-23	Austraalia	Türgi	Eesti
I haridustase	Negatiivne mõju	Ei kajastatud	Negatiivne mõju	Negatiivne mõju
II haridustase	Positiivne mõju kuni 40. eluaastani	Ei kajastatud	Negatiivne mõju	Positiivne mõju
III haridustase	Oluline positiivne mõju kõikides vanusegruppis	Oluline positiivne mõju; lisab töötunde	Positiivne mõju	Oluline positiivne mõju

Allikas: Autori koostatud

Tabel 2 teeb kokkuvõtte peamistest haridusega seotud tulemustest. Käesolevas alapeatükis toodi välja uuringud, mis analüüsisid hariduse ning naiste tööhõive vahelisi

seoseid Euroopa Liidus, Austraalias, Türgis ning Eestis. Kõikidest töödest selgus üheselt, et kolmas haridustase suurendab tööturul osalemise tõenäosust. Esimese ning teise haridustaseme puhul oli vastakaid tulemusi. Eestis läbi viidud analüüsist selgus, et kolmas haridustase ei garanteeri töökohta, mistõttu näiteks 2004. aastal oli kõrgharidusega töötuid naisi sama haridustasemega meestest rohkem.

Kolmanda haridustaseme positiivne seos on peamine, mis uuringu tulemustest silma jäi. Selle tulemusena soovib töö autor järgmises peatükis teha kindlaks, kas selline seos on olemas ka Eesti naiste seas. Esimese ning teise haridustaseme tulemused uuringutes ei kattunud. Sel põhjusel uurib töö autor järgmises peatükis, kuidas on need tööhõive määraga seotud Eesti naiste seas.

2. NAISTE TÖÖHÕIVE ANALÜÜS EESTI NÄITEL

2.1 Andmed ja metoodika

Eelmisest peatükist selgus, millised on tööhõive seosed haridusega, vanusega ning väikelaste olemasoluga. Selgitati, miks on peale täistööaja oluline ka osatööaeg ning millist rolli mängib riigi majandus. Erilist tähelepanu pöörati peatükis just naiste tööhõive võimalikele eripäradele. Selgunud seoseid hakatakse analüüsima käesolevas peatükis Eesti näitel. Vajalikud andmed saadakse Euroopa Liidu tööjõu-uuringu andmebaasist.

Kuna töös kasutatakse andmeid vaid Eesti kohta, võiks eeldada, et allikana kasutatakse Eesti tööjõu-uuringu andmebaasi. Otsus kasutada andmeallikana Euroopa Liidu tööjõu-uuringu andmebaasi tulenes sellest, et töö autor soovib edaspidi sarnast analüüsi läbi viia ka Läti ning Leedu andmetega. Euroopa Liidu tööjõu-uuringu andmebaas tagab selleks andmete parema võrreldavuse.

Euroopa Liidu tööjõu-uuring viidi läbi esimest korda 1983. aastal. Praegu sisaldab see uuring andmeid 27 Euroopa Liidu liikmesriigi kohta. Lisaks nendele riikidele on andmeid ka kolme Euroopa Liidu kandidaatriigi kohta ning samuti kolme riigi kohta, mis kuuluvad Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni. (Description of the... 2012)

Euroopa Liidu tööjõu-uuring sisaldab kvartaalseid andmeid leibkondade tööturul osalemise kohta (Description of the... 2012). Euroopa Liidu tööjõu-uuring on vajalik, kuna see on oluline informatsiooni allikas Euroopa Liidu tööturu situatsiooni ning trendide kohta. Uuringust saadakse andmeid ka igakuise töötuse määra kohta. See on Eurostati üks peamisi lühiajalisi näitajaid. (Use of Data 2012) Euroopa Liidu tööjõu-uuring andmebaas on peamine allikas ka Eurostati tööhõive ja töötuse valdkonna jaoks (LFS based data 2012).

Euroopa Liidu tööjõu-uuringus osalevad inimesed, kes on vanemad kui 15 eluaastat. Isikud, kel käsil kohustuslik sõjaväeteenistus või kellel lasub ühiskondliku töö kohustus, ei kuulu sihtgruppi. (Description of the... 2012) Uuringus osalevaid inimesi on keskmiselt 1,5 miljonit ning seda iga kvartal (Data collection 2012).

Selleks, et Euroopa Liidu tööjõu-uuring saaks üldse eksisteerida, tuleb Euroopa Liidu riikide statistikaasutustel palju tööd teha. Nendel lasub oluline vastutus. Selleks, et kõik Euroopa Liidu liikmesriigid saadaksid Euroopa Liidu statistikaametile, Eurostatile vajalikud andmed, on Euroopa Liidu tööjõu-uuringu aluseks sellekohane määrus. Selle kohaselt on kõik riigid kohustatud korraldama tööjõu-uuringuid, saadud tulemusi ollakse kohustatud saatma Eurostatile, kus nendega tegeletakse edasi. (Eesti tööjõu-uuring 2011: 3)

Statistikaasutuste ülesandeks on välja selgitada uuringu valim, valmistada ette küsimustikud. Lisaks on nende kohustus viia läbi intervjuud valimisse valitud inimestega. Saadud tulemused tuleb riigi statistikaametil saata Eurostatile. (Description of the... 2012)

Algselt, 1983. aastast kattis Euroopa Liidu tööjõu-uuring aastas vaid üht kvartalit, selleks oli peamiselt kevad. 1998. aastast 2005. aastani toimus aga üleminek nii-öelda pidevusele. Kõnealune uuring on nüüdseks muutunud pidevaks kvartaalseks uuringuks, mis hõlmab aastas kõiki nelja kvartalit. Intervjuud jaotatakse aasta igale nädalale, see lisab kvartaalsetele andmetele usaldusväärsust. (Data collection 2012)

Euroopa Liidu tööjõu-uuring sisaldab andmeid isiku demograafilise tausta kohta, tema töötamise staatuse, hariduse ja kooolituse ning sissetuleku kohta. Lisaks on andmeid isiku põhitöö ning kõrvaltöö, töökoha omaduste kohta. Andmebaasist leiab infot töötatud tundide kohta, inimese tööotsimise kohta ning ka töötava inimese eelnevate tööalaste kogemuste kohta. (EU Labour Force... 2009: 3-5) Kuna andmebaas ei sisalda informatsiooni vaid töötamise staatuse kohta, on võimalik andmeid jaotada erinevate tegurite järgi. Jaotada saab näiteks vanuse, soo, haridustaseme järgi. Eristada võib ka alalise või ajutise töö ning täistööaja või osatööaja järgi. (Employment and unemployment 2012)

Käesolevas töös kasutatakse analüüsi jaoks mitmeid tegureid. Selleks, et leida naiste tööhõive võimalikud erisused, võetakse võrdlusbaasiks mehed. Kasutatud valim on piiritletud inimestega vanuses 15 – 64. Andmebaasis on vanus ära grupeeritud. Näiteks 2 sisaldab eluaastaid 0 – 4, 7 sisaldab eluaastaid 5 – 9 jne (Criteria for the... 2012). Töö autor jaotab vanuse omakorda kolmeks rühmaks: esimene vanusegrupp sisaldab inimesi vanuses 15 – 24 eluaastat, teises vanusegrupis on inimesed vanuses 25 – 49 eluaastat ning kolmas vanusegrupp sisaldab inimesi vanuses 50 – 64 eluaastat. Äratoodud muutuja on kasutusel nii Eesti naiste tööhõive olukorra kirjeldamisel kui ka töös hinnatavas logit mudelis. Logit mudelis kasutatakse baasina teist vanusegruppi. Valituks osutus just see, kuna teooria kohaselt on selles vanuses nii naiste kui ka meeste tööhõive määr suurim.

Töösse on sisse lülitatud muutuja, mis näitab töötamise staatust. See näitab ära, kas intervjuueeritav töötas või oli töötu. Töötavaks loetakse inimest, kes tegi tööd palga väljateenimiseks või kasumi eesmärgil. Seega, näiteks füüsilisest isikust ettevõtjad on andmebaasis rühmitatud töötajate alla. (EU Labour Force... 2009: 10) Edaspidi ei eristata, kas inimene on palgatöötaja või üksikettevõtja. Töötamise staatusel on oluline osa Eesti naiste tööhõive olukorra kirjeldamisel, samuti on see sõltuvaks muutujaks käesolevas töös hinnatavas logit mudelis.

Vaatluse all on muutuja, mis näitab, kas inimene on tööl osajaga või täisajaga (EU Labour Force.. 2009: 4). Seda tegurit kasutatakse töös vaid selleks, et näidata, millised on osatöötaja arengusuunad Eestis. Logit mudelis sisalduvad andmed on vaid täistööaja kohta.

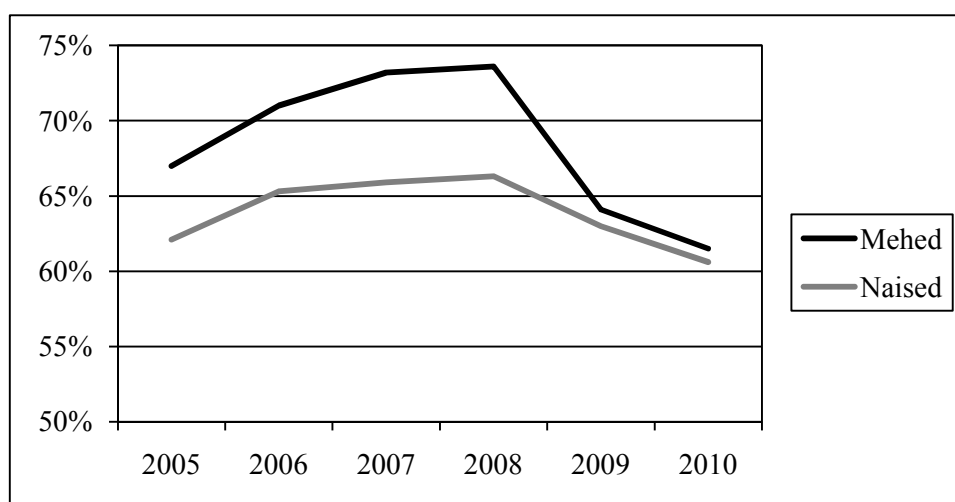
Töösse on kaasatud haridustaseme näitaja, millel on kolm võimalikku väljundit. Intervjuueeritava haridustase võis olla madal, keskmine või kõrge ehk intervjuueeritav sai omada esimest-, teist- või kolmandat haridustaset. (EU Labour Force... 2009: 6, 34) See konkreetne muutuja on kasutusel nii naiste tööhõive olukorra kirjeldamisel kui ka töös hinnatavas logit mudelis. Mudelis kasutatakse baasiks teist haridustaset. Valituks osutus just teine haridustase, kuna selle haridustasemega inimesi on andmebaasis enim.

Töös kasutatakse muutujat, mis kirjeldab, millistes majandusharudes inimesed on hõivatud. Muutuja võimalikud väärtused on ära kodeeritud NACE rev. 2 järgi. (EU

Labour Force... 2009: 6) Antud muutuja on kasutusel vaid naiste tööhõive olukorra kirjeldamisel. Teooria kohaselt on naised hõivatud pigem majandusharudes, mille tooted ja teenused on vajalikud ka siis, kui majanduslik olukord on halb. Majandusharu töösse sisselülitamise eesmärgiks ongi välja selgitada, kas Eestis on naised samuti just peamiselt sellistes majandusharudes hõivatud.

2009. aasta tööhõive olukorra iseloomustamiseks kasutatakse andmeid, mis kirjeldavad alla 15 aastaste laste olemasolu. Vastavad andmed 2006. aasta kohta puuduvad. Naiste tööhõive kirjeldamisel tuuakse välja tööhõive erinevus nende seas, kel on laps ning nende seas, kel lapsi ei ole. Töös hinnatakse ka logit mudelit, mis sisaldab kõnealust muutujat.

Vaatluse all olevaid muutujaid vaadatakse 2006. ning 2009. aasta kohta. Erandiks on laste olemasolu näitav muutuja. Valituks osutus aasta 2006, kuna selle aasta SKP kasv on üks kõrgemaid, 10,4%. Tänu kasvule suurenes järsult ka hõivatute arv. (Eesti majanduskasvu ja tööhõive... 2008: 7) 2009. aasta otsustati lülitada töösse, kuna majanduslikult oli see raske aasta (Üleilme majandus..., 2012). Seega töös kasutatakse majandustõusuga aastat ning majanduslangusega aastat.

Joonis 1. Meeste ja naiste tööhõive määr Eestis aastatel 2005 – 2010 (Autori koostatud Eurostati, employment rate (15 – 64) andmete põhjal).

Joonis 1 näitab naiste ning meeste tööhõive määra aastatel 2005 kuni 2010. Nii naiste kui meeste tööhõivel on kõige suurem tõus 2005. aastal. Peale seda on naiste ja meeste

tööhõive kuni 2008. aastani rahulikult tõusev. 2009. aastaks on tööhõive mõlema soo lõikes langenud, kusjuures meeste ning naiste tööhõive vahe on muutunud oluliselt väiksemaks. Järgnevalt kirjeldab autor kokkuvõtlikult, milline oli tööturu olukord töös kasutuses olevatel aastatel.

2006. aasta märksõnaks oli väga kiire majanduskasv. Kiire kasvu tulemusena muutusid ka tööturunäitajad oluliselt: tööhõive määr kasvas, mitteaktiivsete arv vähenes silmnähtavalt. Nimetatud vähenemist kirjeldab tööealise elanikkonna tööjõus osalemise määr, mis tõusis 2,6 protsendipunkti vaatluse all oleval aastal. Enim kasvas tööjõus osalemise määr 25 – 49 aastaste inimeste arvelt. Lisandus ka nooremaid ning vanemaid. Eakate inimeste aktiivsuse tõusu põhjustas naiste pensioniea järkjärguline tõus, palkade kasv, vabade töökohtade arvu suurenemine. (Saarniit *et al.* 2007: 4, 6, 7)

Noorte tööjõus osalemine 2006. aastal oli muutumas. Kui eelnevate aastate tööjõus osalemine oli noortel langusfaasis, siis sel aastal hakkas vastav näitaja taas tõusma. Üha enam noori läks kooli kõrvalt tööle just täistööajaga. Peamiselt põhjendati sellist otsust õpingute finantseerimise vajadusega. Täiskohaga tööle minemist lihtsustasid üha paindlikumad töötingimused ning tööandjate suurenenud huvi noorte tudengite vastu. (*Ibid.*: 7) Autor leiab, et täistööajaga töötamine kooli kõrvalt võib pikendada õpinguid. Ajapuuduse tõttu ei pruugitud nominaalajaga vajalikku õppekava läbida.

Hõives endas toimusid 2006. aastal mõned muutused struktuuris. Peamiseks muutuseks oli osatöötaja populaarsuse tõus. See oli vabatahtlikult valitud tööturul osalemise vorm. Sagedasemaks muutus ka väljaspool tavapärast tööaega töötamine, näiteks õhtuti või öösiti. Majandusharude lõikes suurenes hõivatute arv enim hulgi- ja jaekaubanduses, transpordis, laonduses ja sides. Hotellide ja restoranid valdkonnas jäi hõivatute arv samaks või isegi vähenes. (*Ibid.*: 8, 9)

Nii 2005. kui ka 2006. aastal oli tööpuuduse vähenemise protsess märkimisväärselt kiire. Pikajaliste töötute arv vähenes mõnevõrra kiiremini kui lühiajaliste töötute arv. Tõenäosust töötuks jääda hindasid majapidamised 2006. aastal veel väiksemaks kui eelnenud aastal. See tähendab, et inimeste optimism tuleviku suhtes oli tollal kasvanud. Sealhulgas Eesti elanikud muretsesid töötuse pärast märksa vähem kui teised Euroopa Liidu kodanikud. (*Ibid.*: 12, 13)

2009. aasta märksõnaks oli raske olukord tööturul. Selle aasta esimesel poolel olid tööturunäitajate muutused väga järsud, aasta teisel poolel hakkasid näitajad vähehaaval stabiliseeruma. See toimus aasta teisel poolel tänu majanduslanguse pidurdumisele. Aastataguste näitajatega võrreldes oli kõige suurem hõive langus teises kvartalis. Kolmanda kvartali lõpuks langes hõivatute arv buumieelsele tasemele, töötute arv aga oli 2009. aastal buumieelsest tasemest suurem. Hõive langusega ei kaasnenud Eestis aga aktiivsuse langust. See püsis väga kõrgel tasemel. (Viilmann 2010: 2, 3) See seletab, miks 2009. aastal tööhõive oli buumieelsel tasemel, ent töötuid oli rohkem.

Mitteaktiivsete inimeste hulgas toimusid mitmed struktuurimuutused. Mitteaktiivsus vähenes just peamiselt õppijate arvu vähenemise tõttu, suurenes aga peamiselt rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkuste tõttu. Nende inimeste arv, kes soovisid keskenduda vaid õppimisele, jäi järjest väiksemaks. Madala näitaja peamiseks põhjuseks võis olla asjaolu, et 15 – 19 aastaseid inimesi oli 2009. aastal vähem. (*Ibid.*: 4)

Majanduslangus ei puudutanud Eestis kõiki majandusharusid ühtlaselt ka sel aastal. Peamiselt vähenes töökohti just ehitus- ja kinnisvarasektoris. Need on harud, kus buumiaastatel toimus kõige suurem kasv. Ka hõivestaatuse lõikes ei toimunud muutused ühtlaselt. Enim said majanduslanguse tõttu kannatada mittepalgalisel töötajaid, näiteks ettevõtjad, üksikettevõtjad. 2009. aasta kolmanda kvartali seisuga oli Eestis kadunud samapalju töökohti, kui neid oli loodud eelneva nelja buumiaasta jooksul. (*Ibid.*: 2, 5)

2009. aastal kannatasid kõige enam tööpuuduse tõusu all noored, mehed ja lihttöölised. Seda iseloomustab asjaolu, et kui kolmandas kvartalis jätkus tööpuuduse kasv igas vanusegrupis, oli töötuse määr siiski kõrgeim just 15 – 24 aastaste seas. Peale Eesti oli selline arengusuund kogu Euroopa Liidus. Noorte inimeste väljalangemine või mitte-eelistamine on tingitud peamiselt nende vähesest või olematust töökogemusest. (*Ibid.*: 15, 16)

Kahe aasta tööturu kirjeldusest selgus, et 2006. aastal olid oluliselt soodsamad tingimused tööturul osalemiseks ning töötamiseks. Mitteaktiivsete inimeste arv vähenes igas vanusegrupis, noorte arv tööturul oli tõusmas. Ka vanemate inimeste tööturul osalemine suurenes. 2009. aastal oli hõive seevastu langusfaasis. Aktiivsete inimeste arv oli küll kõrgel tasemel, ent töötuid oli oluliselt rohkem kui buumiaegadel.

Järgnevas alapeatükis kavatseb autor analüüsida naiste tööhõivet, võrreldes meeste tööhõivega. Vaadatakse ka, kuidas on muutunud osatööaja tähtsus kahe aasta lõikes ning kuidas on väikelaste olemasolu seotud naistega Eestis. Viimases peatükis tuuakse välja vastavate muutujate kohta koostatud logit mudel.

2.2 Naiste tööhõive Eestis

Käesolevas alapeatükis kirjeldatakse Eesti naiste tööhõive määra aastatel 2006 ning 2009. Tööhõive kirjeldamisel võetakse appi eelmises peatükis nimetatud tegurid. Töös tuuakse välja 2006. aasta ja 2009. aasta andmed nii naiste kui meeste lõikes. Antud alapeatükis kirjeldatakse ka silmapaistvamaid erinevusi kahe aasta kohta.

Antud töös 2006. aasta tööealiste naiste valimi suurus on 7683, neist 63,3% töötasid. Töötavatest naistest enamus olid hõivatud täistööajaga, vaid 9,7% naistest töötasid osatööajaga. Meeste valimi suurus sama aasta kohta on 7171, neist 66,4% töötasid. Osatööajaga töötas 178 meest, ehk 3,7%, mis on kuus protsendipunkti vähem naiste samast näitajast. Valimi kirjeldus meeste ja naiste kohta on ära toodud lisas 1.

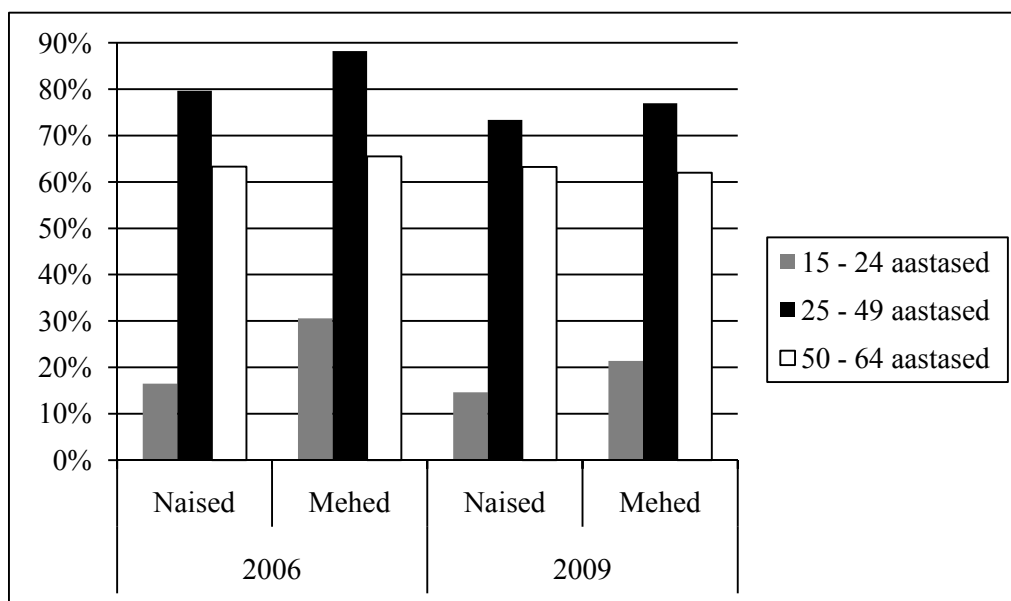
2009. aasta naiste valimi mahuks on 7404, töötavaid naisi oli 59,4%. Osatööajaga töötavate naiste arv võrreldes 2006. aasta andmetega oli suurenenud 2,7 protsendipunkti võrra. Antud aasta meeste valim koosneb 6923 mehest, kellest 59,2% omasid töökohta. Ka meeste puhul võib märgata osatööaja populaarsuse tõusu, nimelt 6,6% töötavatest meestest töötasid just osatööajaga. 2009. aasta valimi kirjeldus meeste ja naiste kohta on välja toodud lisas 2.

Eelnevalt toodi välja osatööajaga hõivatute protsent meeste ja naiste lõikes. Võrreldes täistööajaga hõivatutega, on osakaal küllaltki väike mõlema soo lõikes. Kui aga võrrelda meeste ja naiste näitajaid eraldi, on osatööajaga töötamine mõnevõrra populaarsem naiste seas. Seega, ka Eestis on osatööajaga töökohad olulisemad just naiste jaoks. 2009. aastal oli mõlema soo lõikes osatööajaga töötamise näitaja suurenenud. Selle üheks võimalikuks põhjuseks võib olla tööülesannete vähenemine väikese nõudluse tõttu. Selle tõttu oli võimalik oma töö ülesanded täita ka 35 tunniga nädalas.

Tööhõive määr vanusegruppide lõikes on joonisel 2 ning lisas 3. Tööhõive määr haridustasemetega lõikes on välja toodud joonisel 3 ning lisas 4. Järgnevalt vaatluse all

olev tööhõive määr sisaldab vaid täistööajaga töotajaid. Osatöötajaga töötavate inimeste väljajätmine vähendab nende inimeste arvu, kes kooli kõrvalt tööl käib.

Joonis 2. Tööealiste meeste ja naiste tööhõive määr Eestis vanusegruppide lõikes 2006. ja 2009. aastal (autori koostatud EULFS andmebaasi põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta).

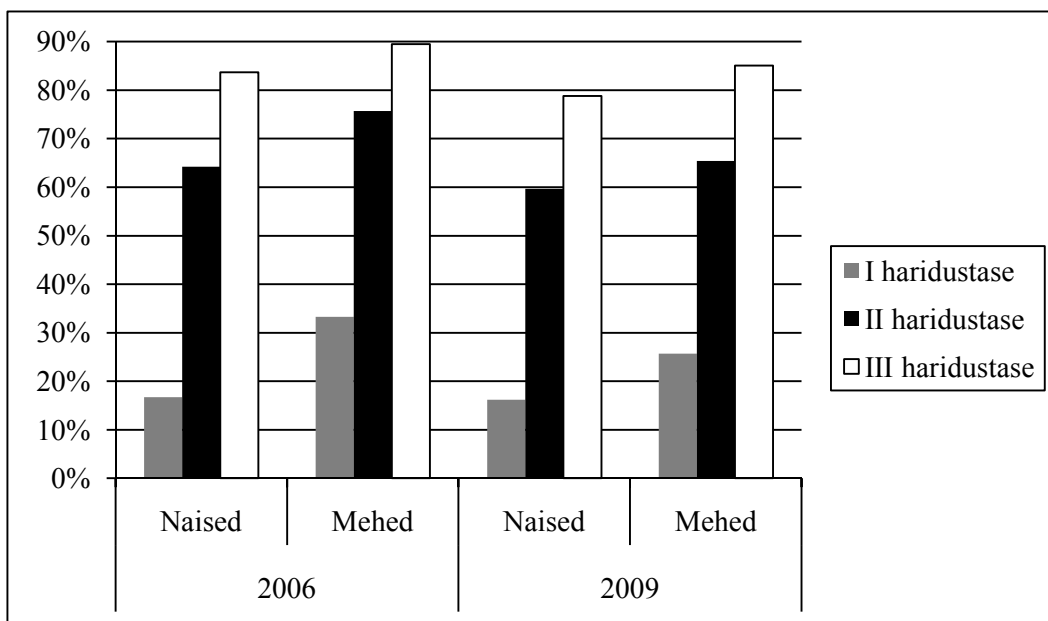
Joonis 2 kirjeldab tööhõive määra kolme vanusegrupi lõikes. See näitab, et kõige madalam tööhõive määr oli kõige nooremate seas. Sealhulgas 2006. aastal oli vastav naiste näitaja meeste omast 14,1 protsendipunkti madalam ning 2009. aastal 6,8 protsendipunkti madalam. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et Eesti naised soovivad peale teise haridustaseme omandamist minna edasi õppima ning keskenduda vaid sellele. Mehed aga suunduvad rohkem otse tööturule. Seda kinnitab ka fakt, et töös kasutusel olevates andmetes esineb kolmanda haridustasemega mehi kõige vähem. Isegi madalaima haridustasemega meeste arv on suurem kolmanda haridustasemega meeste arvust. Naiste seas figureerib kolmandat haridustaset kõige madalamast haridustasemest rohkem.

Võrreldes tööhõive määra noorimate seas aastate lõikes, on näha, et vastav naiste näitaja ei ole oluliselt muutunud. 2006. aastal oli hõivatud naisi 16,5% ning 2009. aastal on see langenud 14,6%-ni. Meeste puhul oli langus suurem. 2006. aastal oli näitaja väärtus 30,6%, kuid 2009. aastaks oli see langenud 21,4%-ni. Sellist naiste tööhõive määra

suuremat stabiilsust ja meeste tööhõive määra suuremat kõikumist kahe aasta lõikes on näha ka ülejäänud vanusegruppides.

25 – 49 aastaste inimeste tööhõive määr oli kõrgeim. 2006. aastal oli naiste hõive selles vanusgrupis 8,5 protsendipunkti väiksem, 2009. aastal oli vahe veel väiksem, võrreldes meestega. Kolmanda vanusegrupi tööhõive määr oli soo lõikes väga sarnane, vahe jääb 1,2 ja 2,2 protsendipunkti vahele. Ka kahe aasta lõikes on näitaja üsna stabiilne.

Teises vanusegrupis on naised, kes sünnitavad ning kes kasvatavad lapsi. Selle põhjal võiks eeldada, et rohkem naisi on kodused ning tööturult eemal. Andmetest tuli aga välja, et tegelikult selle vanusegrupi naiste tööhõive määr ei ole märkimisväärselt väiksem meeste määrast. Suurem erinevus on pigem esimeses vanusegrupis, kus suur hulk inimesi jätkab kooliteed paremate võimaluste nimel.

Joonis 3. Tööealiste meeste ja naiste tööhõive määr Eestis haridustasemete lõikes 2006. ja 2009. aastal (autori koostatud EULFS andmebaasi põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta).

Joonis 3 kirjeldab naiste ning meeste tööhõive määra haridustasemete lõikes. Joonis sisaldab vaid täistööajaga töötavaid inimesi. Osaajaga töötajate väljajätmine suurendab tõenäosust, et kõrgem haridustase on juba omandatud. Eranditult kõige väiksem tööhõive määr oli kõige madalamas haridustasemes. Naiste tööhõive määr oli meeste tööhõive määrast 2006. aastal 16,6 protsendipunkti madalam, 2009. aastal vaid 9,5

protsendipunkti. Naiste ja meeste tööhõive vahe vähenemine võib tuleneda üldisest hõive vahe vähenemisest. Seda kirjeldab eelmises peatükis joonis 1.

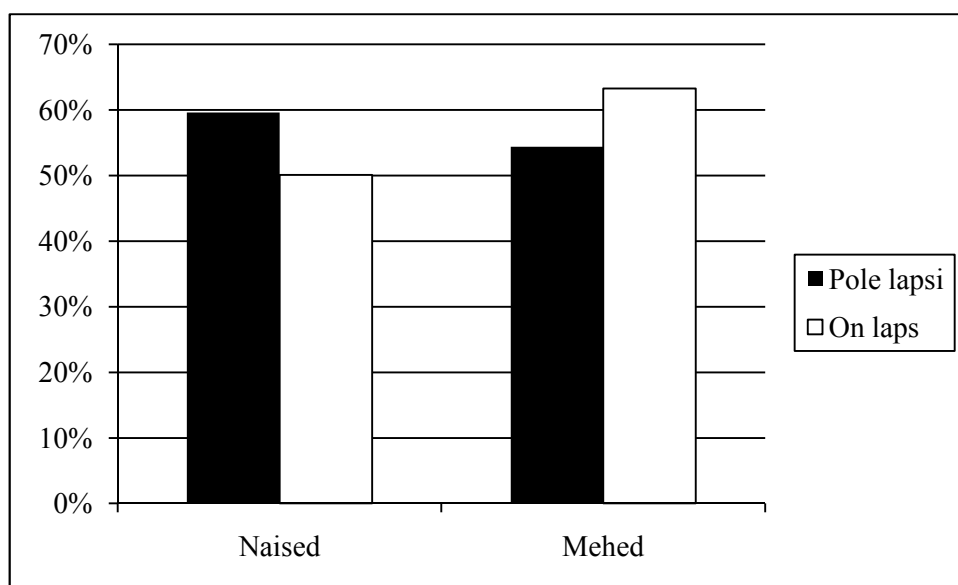
Aastate lõikes vaadatuna oli esimese haridustasemega naiste tööhõive määr langenud kõige vähem. Kui 2006. aastal oli tööhõive määr 16,7%, siis 2009. aastaks oli see langenud 16,2%-ni. Meestel oli vastava näitaja langus suurem, 2006. aasta 33,3%-lt 2009. aasta 25,7%-ni.

Teise haridustasemega mehi ning naisi valimis on mõlema aasta lõikes kõige rohkem. Jooniselt nähtub, et selle haridustasemega inimeste tööhõive määr jääb 64% ja 76% vahele. Sarnaselt eelmisele haridustasemele, oli selle haridustasemega naiste tööhõive määr meeste omast madalam, ent aastate lõikes stabiilsem. Naiste tööhõive määr oli 2009. aastaks langenud 4,5 protsendipunkti, meeste vastav näitaja tervelt 10,3 protsendipunkti.

Kõige kõrgem ning kõige stabiilsem tööhõive määr on kolmanda haridustasemega meeste ning naiste seas. Tööhõive määr jääb 85% ja 90% vahele. Naiste tööhõive määr selles haridustaseme grupis oli küll meestest madalam, kuid 2006. aastal vaid 5,8 protsendipunkti ja 2009. aastal 6,3 protsendipunkti. Aastate lõikes oli selles haridustaseme grupis toimunud kõige väiksem langus. 2009. aastaks oli naiste tööhõive langenud 4,9 protsendipunkti ning meeste näitaja 4,4 protsendipunkti. See oli ainuke haridustase, kus meeste näitaja langes naiste vastavast näitajast vähem.

Joonise 3 alusel võib järeldada, et kolmanda haridustasemega inimesed on kõige suurema tõenäosusega hõivatud. Parema hariduse omandamine suurendab tulevikus lootust tööd saada. Võrreldes aastaid, on kolmanda haridustasemega inimeste tööhõive määr kõige stabiilsem olnud. Seega, kõrgharidus pakub tööturul suuremat stabiilsust.

Naiste tööhõive määr on kahtlematult mõjutatud ka väikeste laste olemasolu poolt. Aja nappuse tõttu ei pruugita jõuda lapse eest hoolitseda ning samal ajal ka tööl käia. Järgnev tabel kirjeldab naiste ning meeste tööhõive määra sõltuvalt laste olemasolust. Andmed sisaldavad vaid täistööaega. Osatööajaga töötavaid naisi järgmine joonis ei sisalda.

Joonis 4. Tööealiste meeste ja naiste tööhõive määr Eestis laste olemasolu lõikes 2009. aastal (autori koostatud EULFS 2009. aasta andmebaasi põhjal).

Joonis 4 kirjeldab naiste ja meeste tööhõive määra olenevalt sellest, kas perekonnas on alla 15 aastaseid lapsi. Andmed on vaid 2009. aasta kohta (Lisa 5). Lastetuse puhul oli naiste tööhõive määr 59,6% ning meeste tööhõive määr väiksem, 54%. Kui perekonnas kasvasid alla 15 aastased lapsed, oli naiste tööhõive määr 50,1% ning meestel 63%. Selgub, et laste olemasolu korral oli naiste tööhõive määr 9,5 protsendipunkti madalam nende naiste tööhõive määra, kel puuduvad lapsed. See vahe tuleneb sellest, et naised hoolitsevad oma perekonna eest ning täistööajaga ei jõuta töötada aja nappuse tõttu. Meeste puhul oli olukord vastupidine. Lapse olemasolu perekonnas suurendab tõenäosust, et mees käib töö. Lastega meeste tööhõive määr võrreldes lastetute meeste tööhõive määraga oli 8,9 protsendipunkti võrra suurem.

Kuna andmed sisaldavad kuni 15 aastaseid lapsi, ei pruugi joonis tegelikku meeste ja naiste hõivet kajastada. Laste eest ei pea kõik 15 eluaastat hoolitsema. Ema võib naasta tööturule ka juba siis, kui laps läheb lasteaeda. Küll aga näitab joonis, mis suunas lapse olemasolu tööhõivet mõjutab.

Joonis 4 kinnitab asjaolu, et lapse olemasolu korral võib naine suurema tõenäosusega jääda koju lapse eest hoolt kandma. Mees aga suurema tõenäosusega töötab selleks, et perekonda üleval pidada.

Eelmises peatükis selgus, et naised on hõivatud pigem majandusharudega, mille tooted või teenused on vajalikud alati, olenemata isiku majanduslikust olukorrast. Käesolevas töös arusaamise lihtsustamiseks nimetatakse selliseid majandusharusid alati vajalikeks majandusharudeks. Sellised on näiteks toiduga seotud majandusharud. Mehed seevastu on pigem hõivatud majandusharudes, mille toodete või teenuste tarbimist saab tulevikku edasi lükata. Lihtsustamaks arusaamist, nimetatakse selliseid majandusharusid mõnikord mittevajalikeks majandusharudeks. Selliseks majandusharuks on näiteks kunst, meelelahutus ja vaba aeg. Majanduslikus kitsikuses kasutatakse rahalisi võimalusi pigem esmatarbekaupade soetamiseks kui näiteks kino või teatri jaoks. Järgnevad tabelid kirjeldavad, milliseid majandusharusid eelistatakse Eesti naiste ning meeste seas. Tabelites on ära toodud majandusharu NACE koodid ning lühikirjeldus. Majandusharu pikemad nimetused on välja toodud lisas 6.

Tabel 3. Suurima meeste ning naiste osakaaluga majandusharud Eestis 2006. aastal

	Naised		Mehed	
	Kood	Osakaal, %	Kood	Osakaal, %
1	N – haldustegevus	88,3%	F – ehitus	93,4%
2	H – transport ja laondus	85,7%	E – veevarustus	81,3%
3	M - teadus	85,6%	I – majutus, toitlustus	70,2%
4	O - avalik haldus, riigikaitse	66,3%	A – põllumajandus	67,8%
5	G – hulgi- ja jaekaubandus	60,4%	K – finantstegevus	55,4%

Allikas: (EULFS 2006. aasta andmebaas); autori arvutused

Tabel 3 näitab, milliseid majandusharusid eelistasid töötavad naised ja mehed aastal 2006. Valitud on vaid majandusharud, kus töötajate arv ületas saja piiri. Enim olid naised sel aastal hõivatud haldustegevuses. See majandusharu on rühmitatud alati vajalike harude hulka, kuna selliseid tegevusi ei katkestata. Naised olid ülekaalukalt esindatud ka teaduses, avalikus halduses ning riigikaitstes. Need nimetatud majandusharud ning ka hulgi- ja jaekaubandus on käesolevas töös rühmitatud alati vajalike majandusharude hulka. Transport ning laondus on samuti oluline majandusharu, raskematel aegadel ei ole võimalik lihtsalt transporditeenuste pakkumist lõpetada ning ladusid sulgeda.

Mehed on hõivatud järgmistes majandusharudes: ehitus, majutus ja toitlustus ning põllumajandus, metsandus ja kalandus. Ehitus ning majutus ja toitlustus on mõnikord mittevajalikud majandusharud. Kuna põllumajandus, metsandus ja kalandus sisaldavad

ka toiduainete tootmist, nimetab autor seda alati vajalikuks majandusharuks. Veevarustusega tegelev majandusharu on alati vajalik. Tabeli põhjal saab väita, et 2006. aastal töötasid Eestis naised enam sellistes majandusharudes, mille tooted ja teenused on alati vajalikud.

Tabel 4. Suurima meeste ning naiste osakaaluga majandusharud Eestis 2009. aastal

	Naised		Mehed	
	Nimetus	Osakaal, %	Nimetus	Osakaal, %
1	Q – tervishoid	92,4%	F – ehitus	92,2%
2	P - haridus	82,2%	D - elektrienergia	73,8%
3	I - majutus, toitlustus	76,9%	H – transport, laondus	74,4%
4	K - finantstegevus	76,3%	A – põllumajandus	67,9%
5	S – muud tegevused	69,4%	N – haldus- ja abitegevus	63,9%

Allikas: (EULFS 2009. aasta andmebaas); autori arvutused

Tabel 4 kirjeldab, millistes valdkondades olid naised ja mehed hõivatud 2009. aastal. Selgub, et võrreldes 2006. aastaga, oli meeste ja naiste osakaal majandusharude lõikes muutunud. 2009. aastal olid naised enam hõivatud majandusharudes, mis toodi korduvalt teoreetilises osas välja: tervishoid ja haridus. Need on alati vajalikud majandusharud. Meeste puhul 2009. aastal figureeris endiselt ehitus, lisaks ka transport ja laondus. Säilinud on ka põllumajandus. Mehi on üha rohkem haldus- ja abitegevustega tegelevas harus. Elektrienergia on ka alati vajalik majandusharu. Tabeli põhjal saab välja tuua, et 2009. aastal oli just mehi rohkem alati vajalikes majandusharudes. Seda võib põhjustada vabade töökohtade olemasolu sellistes harudes, mille tooteid ja teenuseid ostetakse ning tarbitakse ka majanduslanguse ajal. Majandusharudes, mida majanduslangus on raskelt puudutanud, toimusid koondamised ning vabade töökohtade arvu langus.

Alapeatükist selgus, et Eestis kõige kõrgem tööhõive määr vanusegrupiti on teises vanusegrupis, kuhu kuuluvad inimesed vanuses 25 – 49. Kõrgeim tööhõive määr selles vanusegrupis oli nii meestel kui ka naistel. Samuti parim tööhõive määr oli kolmanda haridustasemega meeste ning naiste seas. Kõige stabiilsem tööhõive määr kahe aasta lõikes oli vanimas vanusegrupis ning kolmandas haridustasemes.

Alapeatükis käsitleti ka tööhõive määra nende seas, kel on laps ning võrreldes nendega, kel pole last. Andmete põhjal saab väita, et nende naiste tööhõive, kellel on alla 15 aastane laps, on mõnevõrra väiksem. Meeste puhul oli aga tööhõive suurem.

Läbiviidud analüüsi tulemusena ei esine naiste tööhõivel olulisi erisusi, võrreldes meestega. Olulisemaks erisuseks oligi just laste olemasolust tulenevad võimalikud mõjud tööhõivele. Nii vanusegruppide lõikes kui ka haridustasemete lõikes on seosed tööhõivega samasuunalised. 2006. aastal oli naiste osakaal suurem nendes majandusharudes, mille tooteid ja teenuseid tarbitakse igal ajal. Majanduslangus on teinud oma korrektiivid ning 2009. aastaks oli olukord mõnevõrra muutunud. Üha enam mehi on suundunud samuti just sellistesse majandusharudesse.

2.3 Naiste tööhõive ja seda selgitavate tegurite analüüs Eesti näitel

Käesolevas alapeatükis vaadeldakse, kui olulised on eelnevalt välja toodud tegurid Eesti naiste tööhõive jaoks. Tööhõive ja seda mõjutavate tegurite vahelise seose analüüsimiseks on kasutatud logit mudelit. Logit mudel on valitud antud töösse, kuna on sobilik kasutatud andmetega. Logit mudeli sõltuv muutuja saab omada vaid kahte väärtust, üks ja null (Logit Model, 2012). Selle väärtuse muutumise tõenäosust kirjeldab marginaalne efekt. See näitab sõltuva muutuja tõenäosuse muutust sõltumatu muutuja väärtuse muutuse korral (Anderson, Newell 2003: 1). Antud töös on sõltuvaks muutujaks töötamise staatus, mille korral väärtusega üks on tähistatud seisund, et inimene töötab ning null vastab töötu staatusele (Lisa 7).

Mudelisse ei ole kaasatud osatööajaga hõivatud inimesi. Autor põhjendab väljajätmist järgmiselt: osatööajaga töötavate inimeste osakaal töötajate seas on väike, samuti on osatööajaga töötajate seas õppivaid noori, kelle haridustase veel muutub. Seega, käesolevas alapeatükis välja toodud tulemused kehtivad vaid täistööaja kohta.

Alapeatükis tuuakse välja kaks mudelit 2006. aasta kohta ning kaks mudelit 2009. aasta kohta. 2006. aasta oli majanduskasvu aasta ning 2009. aasta oli kriisi aasta. Meeste ning naiste kohta on tehtud eraldi mudelid. Eraldi mudelid on koostatud selleks, et välja selgitada naiste tööhõive võimalikud eripärad. Esimese mudeli sõltumatuks muutujaks on vaid haridustase. Esimese mudeli eesmärgiks ongi saada kinnitust väitele, et parem

haridustase suurendab tõenäosust olla hõivatud. Teise mudelisse on peale haridustaseme sisse lülitatud ka vanus. Selle mudeli eesmärgiks on välja selgitada, kui suur on hõivatud olemise tõenäosuse erinevus vanusegruppide lõikes.

Lisaks tuuakse antud alapeatükis välja kolmas mudel. See on 2009. aasta kohta ning sisaldab järgmiseid sõltumatuid muutujaid: haridustase, vanus ning alla 15 aastaste laste olemasolu perekonnas. Mudeli eesmärgiks on välja selgitada, kuidas ja kui palju muudab laste olemasolu naiste tõenäosust olla hõivatud, võrreldes meestega. Kolmas mudel on koostatud vaid 2009. aasta kohta, kuna 2006. aasta kohta ei olnud kõik andmed töö autorile kättesaadavad. Mitte ühegi mudeli puhul ei ole kasutatud valimikaalu.

Tabel 5. Logit mudeli parameetrite hinnangud mõlema soo tööhõive kohta 2006. ja 2009. aastal

	2006		2009	
	I mudel	II mudel	I mudel	II mudel
Pseudo R ²	0,179***	0,277***	0,153***	0,233***
Sugu	-0,640***	-0,705***	-0,348***	-0,357***
Haridus (baas II haridustase)				
I haridustase	-1,977***	-1,361***	-1,838***	-1,289***
III haridustase	1,054***	0,782***	0,998***	0,761***
Vanus (baas 25 – 49)				
15 – 24	-	-2,231***	-	-2,034***
50 – 64	-	-0,982***	-	-0,574***
Konstant	1,186***	2,042***	0,688***	1,275***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Esmalt tuleb välja selgitada, kas Eesti naiste ja meeste tööhõives oli statistiliselt oluline erinevus. Tabel 5 kirjeldab selle kontrollimiseks koostatud logit mudeli parameetri hinnanguid. Valimi mahuks 2006. aastal oli 14221 ning 2009. aastal 13510 inimest. Mudelisse lisati sugu, mille väärtus on üks, kui tegemist on naisega. Väärtus on null, kui tegemist on mehega. Mudel näitab, et peale hariduse ja vanuse on tööhõive seotud ka sooga. Muutuja sugu näitab, et meeste ja naiste tööhõives on statistiliselt olulised erinevused. Miinusmärk parameetri hinnangu ees näitab, et sugu on negatiivse seosega. See tähendab, et naiste tööhõive on väiksem meeste tööhõivest.

Tabel 6. Naiste tööhõivega seotud tegurite parameetrite hinnangud logit mudel põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta

	2006		2009	
	I mudel	II mudel	I mudel	II mudel
Pseudo R ²	0,191***	0,286***	0,166***	0,244***
Haridus (baas II haridustase)				
I haridustase	-2,193***	-1,553***	-2,033***	-1,468***
III haridustase	1,053***	0,783***	0,922***	0,664***
Vanus (baas 25 – 49)				
15 – 24	-	-2,310***	-	-2,130***
50 – 64	-	-0,674***	-	-0,412***
Konstant	0,586***	1,284***	0,392***	0,937***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabel 6 kirjeldab naiste tööhõive ja sellega seotud tegurite kohta koostatud logit mudelite parameetrite hinnanguid. Kõik parameetrite hinnangud on statistiliselt olulised. Parameetrite märgid näitavad ära, mis suunaline seos oli tööhõive ja teguri vahel nendel aastatel. Selgub, et madal haridustase ning noorim ja vanim vanusegrupp olid naiste tööhõivega seotud negatiivselt. Kolmas haridustase on naiste tööhõivega seotud positiivselt. 2006. aasta valimi mahuks on 7228 naist ning 2009. aasta valimiks on 6857 naist.

Tabel 7. Naiste tööhõivet mõjutavate tegurite marginaalsed efektid logit mudel põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta

	2006		2009	
	I mudel	II mudel	I mudel	II mudel
Pseudo R ²	0,191***	0,286***	0,166***	0,244***
Haridus (baas II haridustase)				
I haridustase	-0,529***	-0,376***	-0,501***	-0,364***
III haridustase	0,254***	0,189***	0,227***	0,165***
Vanus (baas 25 – 49)				
15 – 24	-	-0,558***	-	-0,528***
50 – 64	-	-0,163***	-	-0,102***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabel 7 kirjeldab naiste tööhõive kohta koostatud logit mudelite marginaalseid efekte. 2006. aasta esimene mudel näitab, et esimese haridustaseme korral oli naistel 52,9% väiksem tõenäosus olla hõivatud võrreldes nende naistega, kes omasid teist haridustaset. Kolmanda haridustasemega naiste tõenäosus olla hõivatud oli 25,4% suurem nendest naistest, kes omasid teist haridustaset.

2006. aasta teises mudelis on välja toodud vanus. Selgub, et kõige suurem tõenäosus töötada oli teises vanusegrupis, 25 – 49 aastaste naiste seas. Selle vanusegrupiga võrreldes oli noorematel naistel 55,8% väiksem tõenäosus töötada ning vanemal vanusegrupil oli 16,3% väiksem tõenäosus töötada. Sellist tulemust näitas ka eelmises alapeatükis välja toodud joonis: esimeses vanusegrupis oli tööhõive määr väike, samal ajal teise ja kolmanda vanusegrupi tööhõive määrade vahe ei olnud nii drastiline.

Marginaalsete efektide põhjal 2009. aastal on esimese haridustasemega naistel suurem tõenäosus omada töökohta 2006. aastaga võrreldes. Kolmas haridustase on muutunud aga ebaolulisemaks. Esimese ja kolmanda vanusegrupi lõikes on 2009. aastal suurem tõenäosus olla hõivatud, võrreldes 2006. aastaga.

Tabel 8. Meeste tööhõivega seotud tegurite parameetrite hinnangud logit mudel põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta

	2006		2009	
	I mudel	II mudel	I mudel	II mudel
Pseudo R ²	0,161***	0,270***	0,141***	0,233***
Haridus (baas II haridustase)				
I haridustase	-1,835***	-1,256***	-1,700***	-1,173***
III haridustase	1,003***	0,760***	1,105***	0,903***
Vanus (baas II 25 – 49)				
15 – 24	-	-2,254***	-	-1,980***
50 – 64	-	-1,374***	-	-0,762***
Konstant	1,139***	2,136***	0,639***	1,271***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabel 8 näitab meeste tööhõive kohta koostatud logit mudelite parameetrite hinnanguid. Selgub, et ka meeste puhul madal haridustase ning mõlemad vanusegrupid olid tööhõivega seotud negatiivselt aastatel 2006 ja 2009. Kõrghariduse seos tööhõivega oli

positiivne. Valimi mahuks 2006. aastal oli 6993 meest ning 2009. aasta valimis on 6653 meest.

Tabel 9. Meeste tööhõivet mõjutavate tegurite marginaalsed efektid logit mudel põhjal 2006. ja 2009. aasta kohta

	2006		2009	
	I mudel	II mudel	I mudel	II mudel
Pseudo R ²	0,161***	0,270***	0,141***	0,233***
Haridus (baas II haridustase)				
I haridustase	-0,397***	-0,259***	-0,413***	-0,285***
III haridustase	0,217***	0,157***	0,268***	0,219***
Vanus (baas II 25 – 49)				
15 – 24	-	-0,465***	-	-0,481***
50 – 64	-	-0,283***	-	-0,185***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabel 9 kirjeldab logit mudelite marginaalseid efekte meeste tööhõive kohta 2006. ja 2009. aastal. Esimese haridustasemega mehed olid 39,7% väiksema tõenäosusega hõivatud võrreldes teist haridustaset omavate meestega. Kolmanda haridustasemega meeste puhul oli tõenäosus 21,7% suurem töötada, samuti võrreldes teist haridustaset omavate meestega.

Teine mudel kirjeldab vanuse olulisust. Ka meeste puhul oli kõige suurem tõenäosus omada töökohta just teises vanusegrupis. Selle vanusegrupiga võrreldes oli noorematel tõenäosus omada töökohta 46,5% väiksem ning vanematel tõenäosus 28,3% väiksem.

2009. aastal esimest haridustaset omavate meeste tõenäosus olla hõivatud oli kuni 2,6 protsendipunkti väiksem 2006. aastast. Kolmandat haridustaset omavate meeste tõenäosus töötada oli kuni 6,2 protsendipunkti suurem. Ka vanuse puhul on mõningad erinevused. Nimelt kolmandas vanusegrupis olevate inimeste tõenäosus olla hõivatud oli 9,8 protsendipunkti suurem võrreldes 2006. aasta sama näitajaga.

Võrreldes tabelit 7 ja tabelit 9 on näha teatud erinevusi meeste ning naiste tööhõive vahel. Kui vaadata hariduse marginaalseid efekte, on naiste puhul vähemalt keskhariduse olemasolu tähtsam. See tähendab seda, et esimest haridustaset omavate

naiste tõenäosus olla hõivatud oli kuni 11,7 protsendipunkti väiksem, võrreldes esimese haridustasemega meestega. Seda kinnitab ka eelmises alapeatükis olev joonis 3. Kriisiaastal oli hariduse marginaalne efekt meese tööhõive puhul suurem, kui see oli buumi aastal. Naiste tööhõive korral oli see vastupidi. Seega kriisi ajal mängis kolmas haridustase naiste tööhõivele väiksemat rolli kui meeste tööhõivele.

Väikesed erinevused naiste ning meeste vahel on ka vanusegrupiti. Naiste esimese vanusegrupi tõenäosus olla hõivatud oli mõnevõrra väiksem võrreldes meeste sama grupiga. Seevastu naiste kolmanda vanusegrupi tõenäosus olla hõivatud oli mõnevõrra suurem võrreldes meeste sama grupiga. Seda kinnitab ka eelmises alapeatükis välja toodud joonis 2. Sellised tulemused viitavad asjaolule, et mehed suunduvad ka Eestis varem tööturule, samal ajal naised soovivad tegeleda enesetäiendusega.

Tabel 10. Meeste ja naiste tööhõivega seotud tegurite parameetrite hinnangud logit mudeli põhjal 2009. aasta kohta

	Naised	Mehed
Pseudo R ²	0,256***	0,227***
Haridus (baas II haridustase)		
I haridustase	-1,406***	-1,188***
III haridustase	0,667***	0,902***
Vanus (baas II 25 – 49)		
15 – 24	-2,359***	-1,949***
50 – 64	-0,751***	-0,680***
Lapsed	-0,736***	0,232***
Konstant	1,345***	1,164***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabel 10 kirjeldab naiste ning meeste tööhõive kohta koostatud logit mudelite parameetrite hinnanguid. Hariduse ning vanuse parameetrite märgid kattuvad eelnevalt väljatooduga. Tabelisse on lisatud laste olemasolu tegur. See on käesoleva mudeli tähtsaim muutuja. Tabelist tuleb välja, et laste olemasolu seos on meeste ning naiste puhul erisuunalise seosega. Laste parameetri märk näitab, et olemasolu on naiste tööhõivele negatiivse seosega. Meeste puhul on asi vastupidi, lasteolemasolu on tööhõivele positiivse seosega.

Tabel 11. Meeste ja naiste tööhõivet mõjutavate tegurite marginaalsed efektid logit mudel põhjal 2009. aasta kohta

	Mehed	Naised
Pseudo R ²	0,227***	0,256***
Lapsed	0,056***	-0,182***
Haridus (baas II haridustase)		
I haridustase	-0,288***	-0,348***
III haridustase	0,219***	0,165***
Vanus (baas II vanusegrupp)		
I vanusegrupp	-0,473***	-0,585***
III vanusegrupp	-0,165***	-0,186***

Märkus: *** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.01; ** - näitaja oluline olulisuse nivool 0.05; * - näitaja oluline olulisuse nivool 0.1

Allikas: autori koostatud programmi STATA põhjal

Tabeli 11 eesmärk on näidata, kuidas võib mõjutada alla 15 aastaste laste olemasolu mõlema soo tööhõivet. Tabelist 11 selgub, et laste olemasolu naiste puhul vähendas tõenäosust olla hõivatud 18,2% 2009. aastal. Seda tõenäosust võib mõjutada ka asjaolu, et laste olemasolu kirjeldav muutuja sisaldab lapsi, kelle vanus on kuni 15 eluaastat. See on aga juba vanus, mille korral vanemad ei pea pidevalt enam kodus olema ja nende eest hoolitsema. Meeste puhul suurendas laste olemasolu tõenäosust olla hõivatud 5,6%.

Käesolevas alapeatükis toodi välja autori poolt koostatud logit mudelid, mis kirjeldasid hariduse, vanuse ning laste olemasolu mõju tööhõivele. Kuna mudelid tehti naiste ja meeste lõikes eraldi, selgusid naiste tööhõive võimalikud erisused.

Analüüsist selgus, et nii meeste kui naiste puhul on haridusel statistiliselt oluline roll tööhõives. Kõrgema haridustaseme korral on tööhõives olemise tõenäosus suurem ja seda ka siis, kui autor kontrollis vanuse erinevusi. Järeldus hariduse olulisuse kohta peab paika samuti ka siis, kui võrreldakse majandustõusu ning majanduslanguse perioode. Sealhulgas tuli mudelist välja, et kriisiaastal mängis kõrgharidus mõnevõrra väiksemat rolli naiste tööhõivele, meeste jaoks oli see olulisem. Esimene haridustase mõjub naiste tööhõivele negatiivselt, sellise haridusega naistel on kõige väiksem tõenäosus olla hõivatud.

Vanusegruppide puhul oli kõrgeim tõenäosus omada töökohta nende meeste ja naiste seas, kelle vanus jäi 25 – 49 aasta vahele. Kõige väiksem tõenäosus olla hõivatud oli noorimate seas. Seda mõlema soo lõikes, kuigi naiste tõenäosus oli meeste omast veegi väiksem. Selline tulemus oli majandustsükli erinevates faasides. Tulemuse võimalikuks põhjuseks võib olla asjaolu, et naised soovivad jätkata õpinguid, mehed soovivad kiiremini suunduda tööturule. Vanimas vanusegrupis oli stabiilseim tööhõive määr, võrreldes meeste ja naistega ning võrreldes majandustsükli erinevates faasides. Antud väidet kinnitab ka joonis 2.

Suurim erisus ilmnes laste olemasolu puhul. Alla 15 aastaste laste olemasolu vähendab naiste tõenäosust töötada. Meeste puhul antud tegur suurendab tõenäosust olla hõivatud. Teoreetilisele kirjandusele tuginedes väidab autor, et kui näitaja sisaldaks vaid kuni 7 aastaste laste olemasolu, võib tõenäosus olla veelgi suurem mõlema soo lõikes. See tähendab, et lastega naiste tõenäosus töötada oleks veelgi väiksem, meestel suurem.

KOKKUVÕTE

Antud töös vaadeldi naiste tööhõive võimalikke eripärasid, võrreldes meeste tööhõivega. Esmalt anti ülevaade tööhõive mõistest. Seejärel vaadeldi tööhõivet ning naiste tööhõivet majandustsüklite, majandusharude, hariduse, laste olemasolu ning osatööaja olemasolu kaudu.

Majanduskeskkonnast tulenevaks teguriks antud töös on majandustsükkel. Tsükli kasvufaasis kasvab nõudlus toodete ja teenuste järele, selle tulemusena suureneb vajadus uute töötajate järele ning tekib vabu töökohti juurde. Langusfaasis nõudlus väheneb. Selle tõttu kaovad vabad töökohad ning seni hõivatud inimesed võivad jääda tööta.

Eelnevalt nimetatud majandustsükli faasid ei ole seotud sarnaselt kõikide majandusharudega. Teatud majandusharud on igas majandustsükli etapis edukamad kui teised. Mehed ning naised on hõivatud erinevates majandusharudes. Meeste peamised valdkonnad on ehitus, energeetika ning transport. Naiste peamised harud on haridus, tervishoid ning teenindus. Haridussektor, tervishoid ei oma tugevat korrelatsiooni majandustsükliga, ehitus aga küll. Seega, naised on peamiselt hõivatud nendes majandusharudes, mis ei oma majandustsükliga tugevat seost. See võib olla üks põhjustest, miks naiste tööhõive majanduslanguse ajal on mõnevõrra stabiilsem.

Töös kajastati osatööajaga töötamist. Meeste puhul võib seda kohata vanemas ning nooremas eas. Naiste puhul võib osatööaega kohata aga kogu tööelu vältel. See tähendab, et selline töövorm on populaarsem just naiste seas. Osatöökohtade olemasolu on naiste jaoks suurema tähtsusega. Osatööajaga töötavad naised tihti ka siis, kui neil on lapsed või neil on madal haridustase. Laste olemasolu korral on naised tihti kuni lapse kooli minekuni tööturult kõrval või osalevad vaid osatööajaga. Meeste puhul laste olemasolu suurendab tööhõivet.

Eri vanuses inimestel on erinev tõenäosus osaleda tööturul. Kõige väiksem tööhõive määr on neil, kel vanust vähem kui 25 eluaastat. Ka 50 – 64 aastaste naiste tööjõus osalemine võib olla mõnevõrra väiksem. Seda võib põhjustada nii tööandja kui ka töövõtja. Nii noorimas kui vanimas vanusegrupis naiste ning meeste vahel olulisi erinevusi ei ole. Parim tööiga nii meestel kui naistel on 25 – 49 aastastel. See on vanusegrupp, kus esineb meestel ja naiste vahel suurim erinevus. Selles vanusevahemikus võivad naised saada lapsi.

Haridus on oluline tegur naiste tööhõive jaoks. Kõrgharidusel on oluline ning positiivne seos tööhõivega. Korraliku haridusega naistel on oluliselt suurem tõenäosus olla hõivatud kui neil, kel hea haridustase on jäänud omandamata. Põhiharidusega naistel on oluliselt raskem leida tööd. Ka partneri haridustase mõjutab naiste osalemist tööturul.

Töös viidi läbi analüüs Eesti naiste tööhõive kohta. Võrdlusbaasina toodi kõrvale ka meeste tööhõive. Andmed tööhõive kohta on saadud Euroopa Liidu tööjõu-uuringu andmebaasist. Töös kasutati 2006. ja 2009. aasta andmeid. 2006. aasta on majandustõusu aasta ning 2009. aasta on kriisi aasta.

Eestis on osatööajaga töötajate määr küllaltki madal. Siiski, ka Eestis on osatööaeg populaarsem naiste seas. 2009. aastaks oli sellise vormiga töötajate arv mõlema soo lõikes suurenenud. Seda võis põhjustada majanduslik olukord. Osatööajaga inimesi rohkem analüüsi ei kaasatud. See tähendab, et järgmised tulemused kehtivad vaid täistööaja kohta.

2006. aastal ja 2009. aastal oli Eesti naiste osalus majandusharudes erinev. 2006. aastal oli naisi rohkem sellistes majandusharudes, mille tooteid ja teenuseid on vaja tarbida olenemata majanduslikust olukorrast. Sellised majandusharud olid näiteks teadus, haldustegevused, transport, haridus ja tervishoid. Mehi oli rohkem harudes, mis omavad tugevat korrelatsiooni majandustsüklitega. 2009. aastaks oli olukord muutunud. Mehed olid arvukalt suundunud majandusharudesse, mis on inimestele alati vajalikud, näiteks põllumajandusse, avalikku haldusesse.

Ka Eestis on kõige kõrgem tööhõive määr 25 – 49 aastaste seas. Väikseim tööhõive määr oli noorimate seas. Selles vanusegrupis oli naiste tõenäosus töötada väiksem

meeste omast. Seda võib põhjustada asjaolu, et naised soovivad jätkata haridusteed, mehed soovivad kiiresti tööturuga liituda. Stabiilseim tööhõive määr oli vanimas vanusegrupis. Mõlema soo lõikes ning mõlema aasta lõikes on tööhõive määr väga väikese erinevusega.

Mõlema soo lõikes on haridusel statistiliselt oluline seos tööhõivega. Mida parem on inimese haridus, seda suurem on tõenäosus olla hõivatud. Selline järeldus kehtib nii majandustõusu kui ka majanduslanguse perioodil. Sealhulgas selgus, et kõrghariduse marginaalne efekt oli naistel buumiaastal kõrgem kriisiaastast, meeste puhul vastupidi. See näitab, et haridusel ei olnud kriisiaastal nii suur roll naiste tööhõivele, kui seda oli meeste tööhõivele. Esimene haridustase omab naiste tööhõivega olulist negatiivset seost.

Suurim erinevus Eesti naiste tööhõives, võrreldes meeste tööhõivega, oli laste olemasolu korral. Kuni 15 aastase lapse olemasolu vähendas naistel tõenäosust olla hõivatud. Meeste puhul oli seos vastupidine, lapse olemasolu suurendas Eesti meeste tõenäosust olla hõivatud.

Käesolevast tööst saadud tulemuste põhjal soovitab autor rohkem tähelepanu pöörata osatööajale. Kuna osatööaeg on populaarsem just naiste seas, mõjuks selliste töökohtade piisav olemasolu naiste tööhõivele positiivselt. Samuti tuleb haridusele ning selle kättesaadavusele olulist tähelepanu pöörata. Naiste tööhõive jaoks on oluline, et neil oleks omandatud vähemalt teine haridustase, kuna ilma selleta on tõenäosus töötada väikseim. Ka kõrghariduse kättesaadavus on oluline. See loob naistele paremad võimalused tööturul osaleda ning loob suurema stabiilsuse tööhõives.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Allison C., Ringold D.** Labour Markets in Transition in Central and Eastern Europe 1989-1995 – World Bank Technical Paper no. 352: Social Changes in Transition Series, 1996, pp 11, 25, 29.
2. **Anderson, S., Newell, R.** Simplified Marginal Effects in Discrete Choice Models – Resources for the Future, Washington, 2003, pp 1.
3. **Anspal, S., Karu, M.** Paindikud töötvormid Euroopas ja Eestis – Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2007, lk 125.
4. **Arukaevu, R.** Mehed ja naised Eesti tööturu – kas soolise võrdõiguslikkuse poliitikat on tarvis? Tartu 2002, lk 49.
[http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/majanduspoliitika/2002/2002/1_Makromaj_sotspol/03_Arukaevu.pdf] 12.01.2011
5. **Berman J., Pfleeger, J.** Which industries are sensitive to business Cycles? – Monthly Labor Review Online No. 2, 1997, pp 19, 24.
6. **Biagi, F., Lucifora, C.** Demographic and Education Effects on Unemployment in Europe: Economic Factors and Labour Market Institutions – Discussion Paper Series No. 1806, October 2005, pp 11.
7. **Buddelmeyer, H., Mourre, G., Ward, M.** Why do Europeans work part-time? A cross-country analysis – European Central Bank, 2008, pp 7, 13, 14.
8. **Camison, C., Fabra, M. E.** Direct and indirect effects of education on job satisfaction: A structural equation model for the Spanish case – Economics of Education Review 28, 2009, pp 608.
9. **Castagna, A., Furia, D., Mattoscio, N., Scamuffa D.** Education and labour market in the age of globalisation: some evidence for EU-27 – Procedia Social and Behavioral Sciences 9, 2010, pp 1140.
10. **Cippollone, A., Patacchini, E., Vallanti, G.** Women Labor Market Performance in Europe: Trends and Shaping Factor. 2012, pp 2- 3, 1, 16 – 17, 19.

11. Criteria for the anonymisation of LFS microdata.
[http://circa.europa.eu/irc/dsis/employment/info/data/eu_lfs/LFS_MAIN/Anonymisation/Criteria_for_the_anonymisation.pdf] 22.03.2012
12. Data collection, Eurostat.
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/introduction] 19.03.2012
13. Description of the dataset, Eurostat.
[<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>] 19.03.2012
14. **Dolton, P. J., Silles, M. A.** The effects of over-education on earnings in the graduate labour market – Economics of Education Review 27, 2008, pp 125.
15. Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks, Eesti Vabariik, Tallinn, Oktoober 2008, lk 7.
16. Eesti tööjõu-uuring 2011 küsitleja juhend, Eesti Statistikaamet, Tallinn, 2011, lk 3.
17. **Eensalu, K., Jõgi, K., Kerem, M., Kivinukk, E., Kõiva, M., Lehtsalu, M., Maasik, M., Murasov, M., Mälksoo, K., Mändla, M., Peterson, K., Priske, M., Rammo, M., Silla, E., Tomingas, J., Udde, A.** Haridus, tööhiõve ja karjääriteenused Eestis – Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove Karjäärinõistamise Teabekeskus, Tallinn, 2005, lk 75-78.
18. Employment and unemployment (LFS), Eurostat.
[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/introduction] 19.03.2012
19. Employment rate (15 – 64).
[<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsiem010&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>] 20.03.2012
20. EU Labour Force Survey database User guide, Eurostat, pp 3 – 6, 10, 34.
21. **Evans, M. D. R., Kelley, J.** Trends in women's labor force participation in Australia: 1984 – 2002 – Social Science Research 37, 2008, pp 287, 292, 297, 300.
22. **Ince, M.** How the education affects female labor force? Empirical evidence from Turkey – Procedia Social and Behavioral Sciences 2, 2010, pp 634 – 638.
23. Industry Classification: Business Cycle Reaction- Financial Education.
[<http://financial-education.com/2007/11/01/industry-classification-business-cycle-reaction/>] 09.02.2012

24. **Jaumotte, F.** Labour force participation of women: empirical evidence of the role of policy and other determinants in OECD countries – OECD economic Studies, 2003, No. 37, pp 88.
25. **Karoly, L. A.** The Role of Education in Preparing Graduates for the Labor Market in the GCC Countries – Labor and Population, 2010, pp 1.
26. Komisjoni aruanne nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele, Brüssel, 2009. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0694:ET:NOT>] 15.01.2011
27. **Krusell, S.** Majanduslanguse põhjustatud muutused tööturul – Statistikaamet, 2010, lk 24.
28. **Krusell, S., Unt, M.** Lastehoid Eesti peredes, Tallinn, 2004, lk 57. [http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Lastehoid_Eest_peredes_01.pdf] 15.01.2011
29. **Lange, A.** Part time work and patterns of balancing family and work: The need for a blending of sociological and psychological perspectives – Centre for Globalisation and Governance, Hamburg, 2006, pp 2.
30. **Lamo, A., Genre, V., Salvador R. G.** European women: why do(n't) they work? – Applied Economics 42, 2010, pp 1504, 1508-1509.
31. LFS based data, Eurostat. [<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>] 19.03.2012
32. Logit model. [<http://economics.about.com/cs/economicsglossary/l/bldeflogitmodel.htm>] 30.03.2012
33. **Marcus, B.** Factors that affect unemployment rates. 2010. [<http://www.helium.com/items/1925994-factors-that-affect-unemployment-rates>] 03.05.2012
34. Mõisted. Statistikaamet, 2011. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/15Tooturg/02Heivatud/02Aastastatistika/TT_047.htm] 30.01.2012

35. **Müñch, C., Wijenbegen, S.** Education and Labor Market Activity of Women: An Age-Group Specific Empirical Analysis – Tinbergen Institute Discussion Paper, 2009, pp 1-2, 4-5, 8, 22, 32.
36. Osatöötajate hulk kasvab kiiremini naiste seas. Statistikaamet. [http://www.stat.ee/29537] 08.02.2012
37. **Saarniit, A., Tur, D., Viilmann, N.** Tööturu ülevaade. Eesti pank, 2007, lk 4, 6 – 9, 12, 13.
38. Sotsiaalvaldkonna arengud 2000 – 2006 – Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 2, Tallinn, 2008, lk 28 – 29.
39. **Trehan, B.** Unemployment and Productivity – FRBSF Economic Letter, 2001. [http://www.frbsf.org/publications/economics/letter/2001/el2001-28.html] 09.09.2012
40. Use of Data, Eurostat. [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/introduction] 19.03.2012
41. **Viilmann, N.** Tööturu ülevaade. – Eesti Pank, 2010, lk 2 – 5, 15, 16.
42. **Walker, A.** Age and Employment – Australian Journal on Ageing, December 1998, Volume 17, pp 99.
43. Women at work. BLS Spotlight Statistics. U.S Bureau of labor statistics, 2011, pp 1, 2, 10.
44. Women at work: who are they and how are they faring? OECD Employment Outlook. Chapter 2, 2002, pp 63 – 65, 67.
45. Üleilme majandus 2009. aastal, Eesti Panga 2009. aasta aruanne. [http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/aastaruanne/_2009/_16.pdf?ok=1] 27.03.2012
46. Young people in changing societies. Regional Monitoring report no. 7, 2000, Unicef, pp 13.

LISAD

Lisa 1. EULFS 2006. aasta andmebaasi kirjeldus

	Naised		Mehed	
	Arv	Osa- kaal, %	Arv	Osa-kaal, %
Vanus				
15 – 24 aastased	1997	26,0%	2153	30,0%
25 – 49 aastased	3677	47,9%	3312	46,2%
50 – 64 aastased	2009	26,1%	1706	23,8%
Töötamise staatus				
Töötab	4464	58,1%	4575	63,8%
Omab töökohta	245	3,2%	185	2,6%
Sundpuhkus	0	0,0%	0	0,0%
Sõjavägi või ühiskondlik töö	0	0,0%	35	0,5%
Ei tööta	2975	38,7%	2376	33,1%
Osa- ja täistööaeg				
Täistööaeg	4254	90,3%	4582	96,3%
Osatööaeg	455	9,7%	178	3,7%
Haridustase				
I haridustase	1707	22,2%	2123	29,6%
II haridustase	3810	49,6%	3818	53,2%
III haridustase	2166	28,2%	1230	17,2%
Kokku	7638	100,0%	7171	100,0%

Allikas: (EULFS 2006. aasta andmebaas); autori arvutused

Lisa 2. EULFS 2009. aasta andmebaasi kirjeldus

	Naised		Mehed	
	Arv	Osa-kaal, %	Arv	Osa-kaal, %
Vanus				
15 – 24 aastased	1798	26,0%	1941	28,0%
25 – 49 aastased	3559	47,9%	3241	46,8%
50 – 64 aastased	2047	26,1%	1741	25,2%
Töötamise staatus				
Töötab	4056	54,8%	3812	55,1%
Omab töökohta	339	4,6%	287	4,1%
Sundpuhkus	2	0,1%	8	0,1%
Sõjavägi või ühiskondlik töö	0	0,0%	48	0,7%
Ei tööta	3007	40,5%	2768	40,0%
Osa- ja täistööaeg				
Täistööaeg	3859	87,6%	3830	93,4%
Osatööaeg	545	12,4%	269	6,6%
Haridustase				
I haridustase	1583	21,4%	1929	27,9%
II haridustase	3419	46,2%	3800	54,9%
III haridustase	2400	32,4%	1194	17,2%
Kokku	7404	100,0%	6923	100,0%

Allikas: (EULFS 2009. aasta andmebaas); autori arvutused

Lisa 3. 2006. ja 2009. aasta meeste ja naiste tööhõive määr vanusegruppide lõikes

	2006				2009			
	Naised		Mehed		Naised		Mehed	
	Arv	Osa-kaal, %	Arv	Osa-kaal, %	Arv	Osa-kaal, %	Arv	Osa-kaal, %
15 – 24 aastased	314	16,5%	644	30,6%	246	14,6%	402	21,4%
25 – 49 aastased	2 761	79,7%	2 861	88,2%	2 410	73,4%	2 408	77,0%
50 – 64 aastased	1 179	63,3%	1 077	65,5%	1 194	63,2%	1 020	62,0%

Allikas: (EULFS 2006. ja 2009. aasta andmebaas); autori arvutused

Lisa 4. 2006. ja 2009. aasta meeste ja naiste tööhõive määr haridustasemetel lõikes

	2006				2009			
	Naised		Mehed		Naised		Mehed	
	Arv	Osa- kaal, %	Arv	Osa- kaal, %	Arv	Osa- kaal, %	Arv	Osa- kaal, %
I haridustase	275	16,7%	690	33,3%	249	16,2%	484	25,7%
II haridustase	2 289	64,2%	2 810	75,7%	1 861	59,7%	2 379	65,4%
III haridustase	1 690	83,7%	1 082	89,5%	1 738	78,8%	966	85,1%

Allikas: (EULFS 2006. ja 2009. aasta andmebaas); autori arvutused

Lisa 5. 2009. tööhõive määr sõltuvalt alla 15 aastaste laste olemasolust

	Naised		Mehed	
	Arv	Osa- kaal, %	Arv	Osa- kaal, %
Pole lapsi	2 579	59,6%	2 340	54,4%
On lapsed	1 271	50,1%	1 960	63,3%

Allikas: (EULFS 2009. aasta andmebaas); autori arvutused

Lisa 6. Majandusharude nimetused NACE rev. 2 järgi

Kood	Nimetus
A	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
B	Mäetööstus
C	Töötlev tööstus
D	Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
E	Veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
F	Ehitus
G	Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont, müük
H	Veondus ja laondus
I	Majutus ja toitlustus
J	Info ja side
K	Finants- ja kindlustustegevus
L	Kinnisvaraalane tegevus
M	Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
N	Haldus- ja abitegevused
O	Avalik haldus ja riigikaitse, kohustuslik sotsiaalkindlustus
P	Haridus
Q	Tervishoid ja sotsiaaltoetused
R	Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
S	Muud teenindavad tegevused
T	Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus
U	Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

Allikas: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 1893/2006, II lisa

Lisa 7. Mudelis kasutatavad muutujad

Muutuja	Selgitus
Töötamise staatus	0=töötu; 1= hõivatud
Lapsed	0=ei ole lapsi; 1=on lapsi
I haridustase	0= ei oma I haridustaset; 1= omab I haridustaset
II haridustase	0=ei oma II haridustaset; 1= omab II haridustaset
III haridustase	0= ei oma III haridustaset; 1= omab III haridustaset
15 – 24 aastased	0= ei kuulu I vanusegruppi; 1=kuulub I vanusegruppi
25 – 49 aastased	0= ei kuulu II vanusegruppi; 1= kuulub II vanusegruppi
50 – 64 aastased	0= ei kuulu III vanusegruppi; 1= kuulub III vanusegruppi

Allikas: autori koostatud

SUMMARY

AN ANALYSIS OF WOMEN'S EMPLOYMENT IN ESTONIA

Karin Milius

Employment rate is an important indicator for country's economy. It shows the economic well-being of population. During booming years employment rate was high in Estonia. But last economic downturn caused significant decrease. Until now employment rate has not recovered fully and is still lower than before crisis. Employment rate has not changed equally for both sexes. Recession influenced men more than women.

Many sources have found that several factors are important to employment besides business cycles. This study explains the relationship between employment, female employment and labor demand, labor supply factors. Factors such as business cycles, industries, part-time work, age, children and education are examined.

The aim of this work is to provide an overview of possible differences of female and male employment in Estonia. Following tasks help to accomplish the aim:

- to explain the link between employment and factors;
- to find the peculiarities between female employment and factors;
- to explain the link between female employment and education;
- to analyze the female employment by factors in Estonia;
- to find the importance of education to female employment;
- to find the possible peculiarities of female employment in Estonia.

The employment rate shows the proportion of employees in population aged 15-64. Employee is a person who worked in the examined period and received a payment for

work or who were temporarily not working. This study examines the link between employment and economic factors, human factors.

Economic cycle has an influence on employment. Growing economy will increase labor demand and boost the number of available jobs. An economic downturn reduces labor demand. As a result, the number of available jobs decrease and many people will be unemployed. Business cycles do not affect all sectors in the same way. Certain industries are more successful than others in each stage of business cycle. For example, education, insurance, food-related industries do not have a strong correlation with business cycle. By contrast, retail, industries of domestic machinery and vehicles have strong correlation with cycle.

Men and women often work in different industries. Education, health, science and service are main industries for woman. Construction, energy, transport are main industries for men. Thus, women are mainly employed in those industries that do not have strong relationship with business cycle. This may be the reason why female employment is more stable in recession.

Part-time working is also described in this study. Men work part-time mainly in younger and older age. Women work part-time throughout their working lives. This means that part-time is more important for women. Women work part-time more often when they have small children or lower level of education.

People in different age have different probability to participate in labor force. Population aged less than 25 years have lowest employment rate. Oldest age group also may have lower employment rate. This is due employers judgement and employees capability. Youngest and oldest age group do not have significant differences between men and women.

Best working age for women and men is 25 – 49. This age group also has the greatest difference between men and women. In this age women can have children. Children may be the reason why women are not participating in labor force. This usually changes when children go to school. Children usually increase male employment.

Education is important factor for employment. Higher education has strong impact to labor participation. Women with higher education have greater possibilities to participate in labor force. Less educated women have more difficulties to find a job. Also partner's higher education also affects women's participation in labor force. It has been found that highly educated women spend more time working and less educated women spend more time doing household chores.

An analysis of female employment in Estonia was carried out in this study. Used data was obtained from the European Union Labour Force Survey. 2006 and 2009 were years used in analysis. 2006 is the year of booming and 2009 is the year of recession.

Part-time workers rate is rather low in Estonia. However, part-time is more popular among women. In recession period the rate of part-time workers increased. This was probably caused by the economic situation. Part-time workers were not involved in further analysis. This means that the following results apply only to full-time workers.

In 2006 women were more employed in industries that do not correlate with business cycles. For example, science, transportation, administrative and support service activities. Men were more employed in industries that have a strong correlation. This situation changed in recession year. Women were less employed in industries that had no correlation and men were more employed in these industries.

The highest employment rate in Estonia is also among 25 – 49 year old people. Youngest had lowest rate. Women in youngest age group were less likely to work than men. This may be caused by the fact that women wanted to continue their education while men wanted to enter labor market. Oldest age group had most stable employment rate in both year and among both sex.

Education is important for male and female employment. The better their people education was the more likely they had job. This conclusion applies in booming period and in recession period. Marginal effects show that higher education was more important for female employment than male employment in 2006. But it changed in recession. In 2009 higher education was more important to male employment. First

level education has a greater negative impact to women's employment than men's employment.

The impact of children on employment rate has opposite directions for women and men. Children have negative impact on female employment but positive impact on male employment. This result is due to the fact that women take care of children and men earn a living for family.

Based on these findings author suggest that more attention should be paid to part-time working beacuse it is more popular among women. Thus, available part-time jobs would affect female employment in a positive way. Attention should also be paid to education and its availability. It is important for women to acquire at least second level education. Without it there is a minimum chance to work. Availability of higher education is important for female employment. It creates better opportunities and greater stability in employment.